

SZAKDOLGOZAT

Hellenpárt Balázs

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Tájépítészet, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék
Tájrendező és Kertépítőmérnöki szak
Tájrendező specializáció

Ökoturisztikai vizsgálat és fejlesztési javaslatok Hegyesd és Monostorapáti településeken

Konzulens: Dr. Jombach Sándor

Belső bíráló:

Külső bíráló:

Tanszékvezető: Dr. Kollányi László

Hellenpárt Balázs

2023

„Két dolog tölti el lelkemet annál újabb és annál növekvőbb tisztelettel és csodálattal, minél többször foglalkozik vele gondolkodásom: a csillagos ég felettem és az erkölcsi törvény bennem.”

Immanuel Kant

1.	Bevezetés.....	5
2.	Szakirodalom feldolgozása	6
2.1	Mi az ökoturizmus?.....	6
2.2	Hasonló projektek elemzése.....	7
3.	Vizsgálat.....	9
3.1	Mintaterület lehatárolása	9
3.2	Tájvizsgálat	10
3.2.1	<i>Domborzati adottságok és tengerszint feletti magasság</i>	10
3.2.2	<i>Kőzet és talajtani adottságok</i>	11
3.2.3	<i>Vízrajzi jellemzők</i>	12
3.2.4	<i>Éghajlatiadottságok</i>	14
3.2.5	<i>Állat és növényvilág</i>	16
3.2.6	<i>Természetvédelmi és egyéb védettségek</i>	18
3.2.7	<i>Tájtörténeti elemzés, területhasználati megoszlások</i>	22
3.2.8	<i>Turisztikai, infra és szuprastrukturális adottságok</i>	26
4.	Szintézis	28
4.1	Szintetizálási módszertan	29
4.2	Jelentősebb turisztikai attrakcióinak értékelése	29
4.3	Kiemelt területek szintézise	31
4.4	Kiemelt területek értékei, konfliktusai	32
4.4.1	<i>Hegyesd várromja és tanösvénye</i>	32
4.4.2	<i>Hegyesd dolomit bányája</i>	33
4.4.3	<i>Monostorapáti víztározó és környezete</i>	35
4.4.4	<i>Fekete-hegy „tavai” – természeti értékek</i>	36
4.4.5	<i>Középhegyi fennsík szőlőterületei</i>	37
5.	Javaslat	39
5.1.	<i>Tanösvény és mobil applikáció fejlesztése</i>	39
5.2.	<i>Bányarehabilitáció és közösségi tér kialakítása</i>	41
5.3.	<i>Birtokrendezés, csónakázótó kialakítása</i>	45
5.4.	<i>Tanösvény és madárfigyelő magasles telepítése</i>	46
5.5.	<i>Tematikus falunapok, borút szervezése</i>	47
6.	Összefoglalás.....	49
7.	Irodalom és melléklet jegyzék.....	50
7.1.	Internetes források:.....	50
7.2.	Nyomtatott források:	51
7.3.	Mellékletek:	51

1. Bevezetés

A világban és Magyarországon is az egyik meghatározó gazdasági ágazattá vált a turizmus és vendéglátás (INT-1). Ennek fontos típusa az ökoturizmus, mely egyre népszerűbb. Szakdolgozatomban arra keresem a választ, hogy Monostorapáti és Hegyesd apró településein ennek a turizmus formának, mint tájformáló elemnek és mint, kikapcsolódási lehetőségnek milyen lehetőségei vannak.

Az, hogy 2023-ra ilyen növekedést és fejlődést ért el a turizmus, nem jelenti, hogy a jövőben is így alakul majd. Sajnos olyan időszakban élünk, ahol a háború, járvány és a gazdasági nehézségek, megnyomorítják az emberek életét. Ilyen bizonytalan világban nem várható, hogy akik eddig megtehették ugyan, de most nehézségbe kerültek, megélhetés helyett utazásra és pihenésre szánják megtakarított pénzüket.

Céлом, hogy a nehézségek ellenére minden embernek elérhetőek maradjanak a természet adta kincsek, úgy, hogy közben alternatívát mutatok a gazdagabb társadalmi rétegnek ökológiai szempontból fenntartható turisztikai fejlesztésekre.

A turizmus visszaszorult az elmúlt négy-öt évben az említett világesemények miatt. E változásokat láthatjuk a Turisztikai Világszervezet honlapján is közzétett statisztikákból az elmúlt négy évre visszamenőleg (INT-02). Szakdolgozatomban ismertetni szeretném, milyen eszközökkel látom megvalósíthatónak mintaterületemen az ökoturizmus kiteljesedését.

Először szeretném tisztázni, hogy mit értenek ökoturizmus alatt a világ meghatározóbb csoportjai s mit értek én e kifejezés alatt. Ezt követően ismertetek már korábbi, a témámhoz hasonló projekteket és ezek tanulságait elemzem. Lehatárolom a mintaterületet és miután meghatároztam a helyszínt, alapos vizsgálatot végzek a területen, hogy felmérjem a meglévő kulturális, társadalmi, természeti és más egyéb táji, tájképi értékeket. Feltárom a már meglévő infrastruktúra és szuprastruktúra elemeket és azok állapotát. Tájértörténeti elemzést végzek, hogy a területen olyan javaslatot adhassak, amely figyelembe veszi a terület természeti és kulturális múltját is. Az elemzést követően szintetizálok a feltártakat és összegzem a vizsgálat eredményeit. Ezek után problémafeltárást végzek és a meglévő tájhasználati konfliktusok feloldásának lehetőségeit vizsgálom. Végezetül a problémákra megoldási javaslatot teszek, hogy alternatívát tudjak mutatni a fenntarthatóbb természethasználatra és fejlődésre.

2. Szakirodalom feldolgozása

2.1 Mi az ökoturizmus?

Az ökoturizmus fogalma igencsak újkeletű. Kialakulásában a XX. századi tömegturizmus térhódítása játszott az egyik fő szerepet. Másik meghatározó tényezőt a föld éghajlatváltozásának egyre inkább hűsbavágó manifesztációi jelentették. Ezek mára egyre ismertebbek a társadalom körében is, hiszen szembesülünk azzal, ahogy a természet egyre viszontagságosabb jeleket mutat magáról.

Hogy eddig milyen definíciói voltak az ökoturizmusnak, azt időrendi áttekintésben röviden ismertetem. Ennek célja, hogy utána véleményt alkothassak én is, arról az ökoturizmusról, amit a mintaterületen elérni szeretnék.

A turizmus, mint különálló és meghatározott tevékenység, ahogyan ma beszélünk róla, a két világháború között kezdett kialakulni. Az elsők közötti ezzel foglalkozó szervezet az 1924-ben megalakult Hivatalos Turista Propaganda Szervezetek Nemzetközi Szövetsége volt. Ebből szerveződött a későbbi WTO (World Tourism Organisation) is (INT-03). Ezeknek a korai időkben egészen a második világháború utánig a turisztikai propaganda, adatgyűjtés és elemzés voltak a céljai. Elkezdődött azon tevékenységek köre, amelyek azért dolgoztak, hogy a nemzetek közötti átjárás egyszerűbb és gyorsabb legyen, turisztikai értékek bemutatásra kerüljenek és ismeretterjesztés kezdődhessen el. A korai években nem fektettek hangsúlyt a természetvédelemre, ez azonban egy folyamat eredményeként kialakulva, a nemzetközi és szakértői nyomással karöltve megszülte a zöld turizmus.

Korábban zöld turizmusnak nevezték, ám azóta számtalan kifejezéssel illetik az ökoturizmus fogalmát, ami a turisztikai elmélet rendszerében az aktív turizmus kategóriájába tartozik. (GONDA, 2022)

A természetvédelmi szervezetek a Nemzetközi Ökoturisztikai Társaság és az 1999-ben alapított Ecoclub nevű szervezet is elsősorban azt tekinti ökoturizmusnak, amikor valaki olyan céllal megy egy többnyire érintetlen vagy védett területre, hogy az ottani értékeket megismerje, és aktívan tegyen azért, hogy segítse a védelmét és megőrzését. Meghatározásaikban cél a természet és nem pedig eszköz. Említés szintjén jelenik meg csak a helyi közösség segítése vagy komplex területfejlesztés gondolata.

A Természetvédelmi Világszövetség (IUCN) már számításba veszi, sőt hangsúlyozza is meghatározásában a helyi kulturális értékek élvezetét és értékelését, valamint szóba hozza az ott élők társadalmi és gazdasági előnyhöz való juttatását is, mint cél. A Magyar Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium abból a szempontból ragadja meg a kérdést, hogy e fogalom nem csupán turisztikai irányzatot jelöl, hanem szemléletmód is, ami a természetkímélő és nem szennyező utazást jelenti: „[...] az ökoturizmus egyúttal egy szemléletet is jelent, amely a turizmus valamennyi formájának fenntarthatóvá tételét célozza, hogy a turizmus járuljon hozzá az ökoszisztéma megőrzéséhez, vagy helyreállításához, és ne járjon negatív hatásokkal a természeti és kulturális erőforrásokra.” (INT-04)

Az említettek tükrében véleményem szerint fontos a természeti értékek megőrzése, helyreállítása és bemutatása. Azonban nem elégséges ahhoz, hogy megőrizzük. Fontos része az ember a természetnek így nem szabad elzárni a védett és szép értékektől, annak ellenére, hogy gyakran kárt teszünk benne. E kérdésben fontos a józanság és környezeti nevelés társadalmi szinten. Az ökoturizmusról alkotott fogalmam a következő: **Az ökoturizmus, olyan komplex tevékenység, amely figyelembe veszi az emberek igényeit a természet iránt és tesz azért, hogy fenntartható maradjon az ökoszisztéma, turizmus mellett is. Ezzel párhuzamosan olyan céljai vannak, mint az ott élő népesség gazdasági és társadalmi helyzetének javítása és olyan helyek biztosítása, ahol ki tudnak szakadni az emberek a megszokott mindennapi életritmusukból.** Bízom benne, hogy ahogy Kant-tól idéztem a lelkiismeretükben meglévő törvényhez és a természethez is közelebb tudnak majd kerülni a Monostorapátira és Hegyesdre látogató turisták.

2.2 Hasonló projektek elemzése

La Rioja és Molise régiók – Spanyolország

Spanyolországban 2001 novemberében kezdődött el a turizmus integrált fenntarthatósága érdekében a projekt. Ugyan régió szintű volt mégis emelem ki, mert a spanyolországi probléma nagyon is hasonló a Magyarországi nehézségekhez. A turizmus (beleértve az ökoturizmust is) nagyobb városok és faluközpontok köré csoportosult, míg a falvak többsége elhanyagolt maradt és elnéptelenedés felé sodródott. Projektjünkben olyan vidéki falvakkal foglalkoztunk, amelyeknek ugyan nincsen országos vagy helyi szintű turisztikai attrakcióik mégis jelentős értéket képviselnek akár a termelésben, akár természeti értékeikben. E

települések éghajlata valamivel szárazabb és melegebb, mint a választott területemé, így természeti értékeik is kevésbé jelentőségteljesek, azonban mégis érdemes az összehasonlításra a klímaváltozás fényében.

Főbb megoldási ötleteik a problémára:

- attrakció hiány kezelésére bor és gasztronómiai utak programsorozattá szervezése.
- Falvak ökoturisztikai lehetőségének aktív reklámozása a nagyobb városokban.

Eredmények tekintetében az utóbbi bizonyult sikeresebbnek. A népszerűsítés következtében az utólag megkérdezettek 37%-a mondta, hogy emiatt figyelmesebb lett a környezetre és jobban megválasztja hogyan és hova utazik. A bor és gasztronómiai utak azért nem bizonyultak sikeresnek, mert a települések fejletlenségére mutattak rá. Ennek tanulsága, hogy a települést elengedhetetlenül fejleszteni kell ahhoz, hogy ilyen jellegű programok eredményesek lehessenek (INT-05).

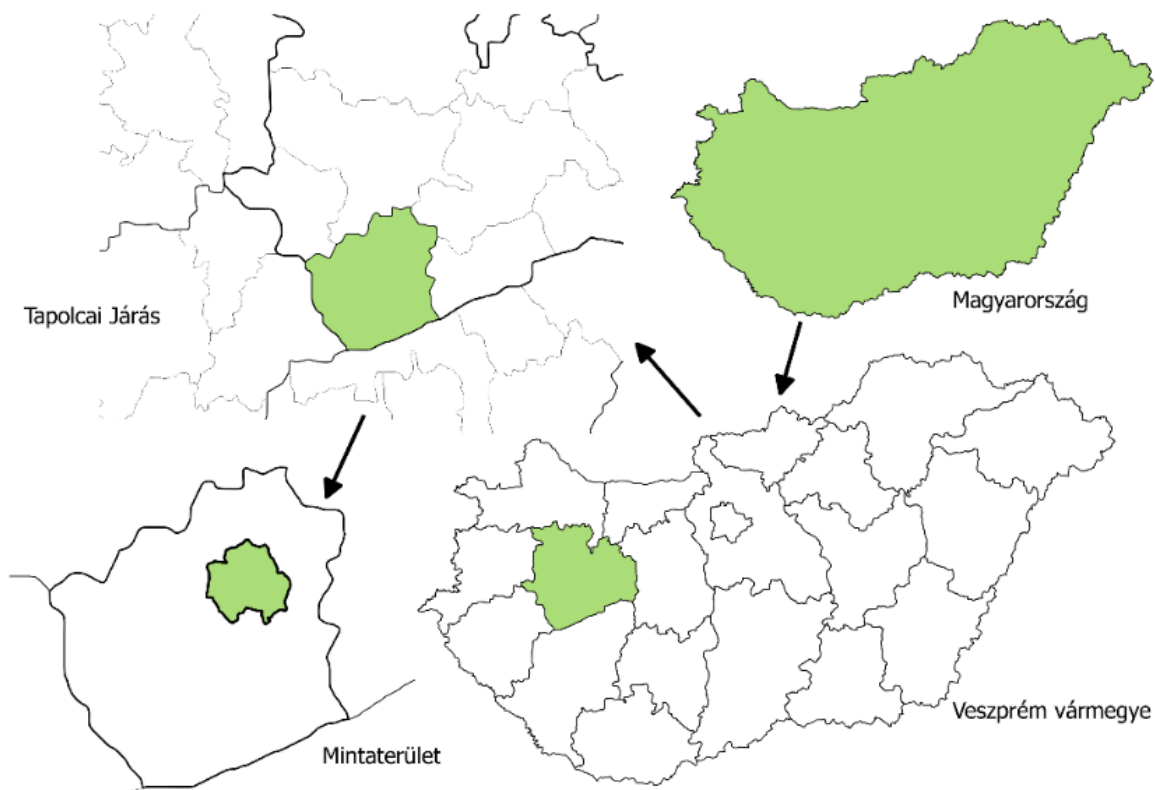
Gyenesdiás – Balatonfelvidék

A Bakonyerdő Zrt. közreműködésével 2012-14 között fejlesztéseket kezdtek a településen. Mintaterületemhez képest előnyben van, hiszen szomszédja egy nagyobb városnak Keszthelynek, valamint közvetlenül a Balaton partján helyezkedik el. Vadasparkot, VR-szemüveges bemutatótermet és kilátófejlesztéseket valósítottak meg. Ezek a célok nem mennek szembe az ökoturizmussal, sőt ösztönző erővel hatnak rá. Ezek mellett közösségi napokat szerveztek, ahol helyi termelőktől lehet vásárolni és közös főzőversenyt rendeznek az év minden hónapjában. A projekt tanulsága, hogy nem lehet ökoturizmusról beszélni fejlesztés és folyamatos programajánlat nélkül. E célokat, fontos megfogalmazni még a fejlesztések előtt (INT-06).

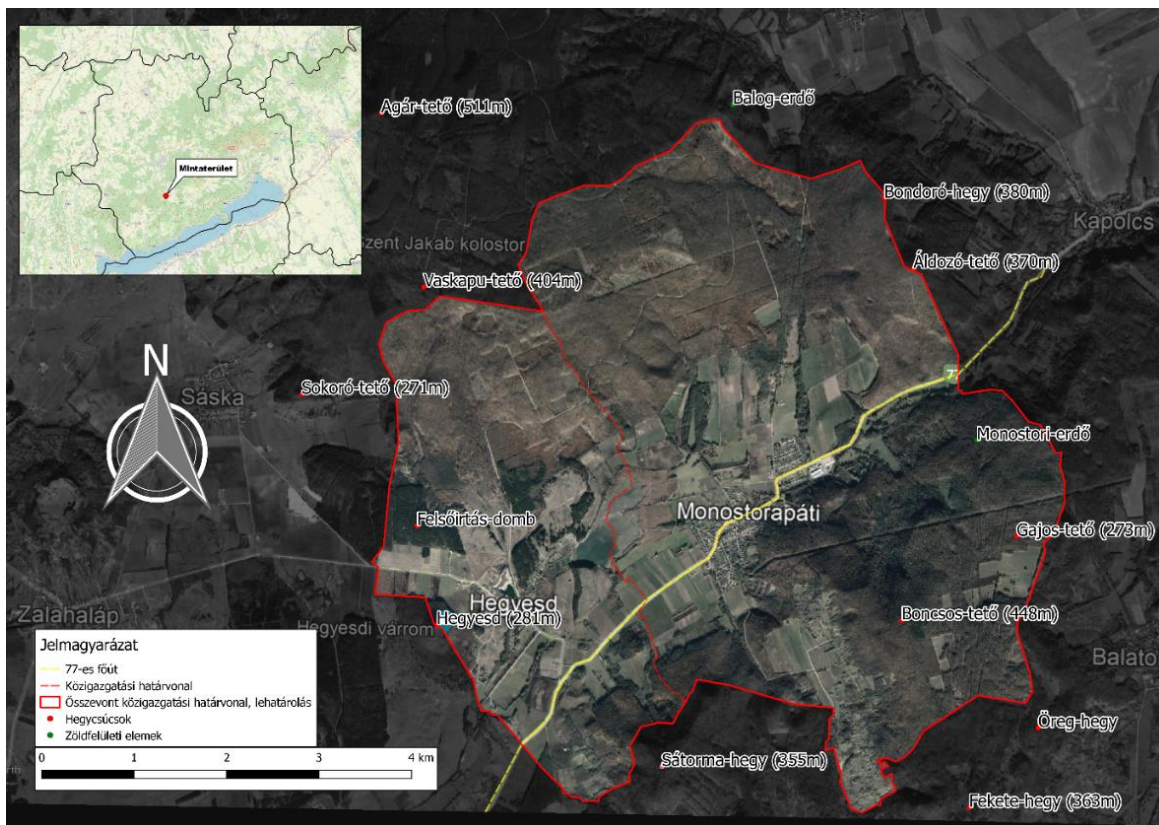
3. Vizsgálat

3.1 Mintaterület lehatárolása

A lehatárolt terület a Közép-Dunántúlon, Veszprém vármegyében a tapolcai járásban helyezkedik el. A tapolcai medencében található az Eger patak völgyében. (1-2.ábra) Hegyesd területe $11,05\text{km}^2$, Monostorapáti területe $25,59\text{km}^2$ (INT-01), így a lehatárolt mintaterület teljes mérete $36,64\text{km}^2$. A területet Északról a Balog erdő, Délről a Sátorma hegy és a Fekete hegy, Keletről a Gajos tető és a monostori erdő, Nyugatról pedig Hegyesd vár romjai és a Vaskapu-tető lankái határolják. A közvetlenül szomszédos települések: Északon Taliándörögd, Észak-keleten Kapolcs, Dél-keleten Balatonhenye, Délen Szentbékálla, Dél-nyugaton Diszel, Nyugaton Zalahaláp, Észak-nyugaton pedig Sáska (INT-08, 09). Összesen 7 település, hasonló népességszámmal.

1.ábra: Mintaterület elhelyezkedése – saját szerkesztés

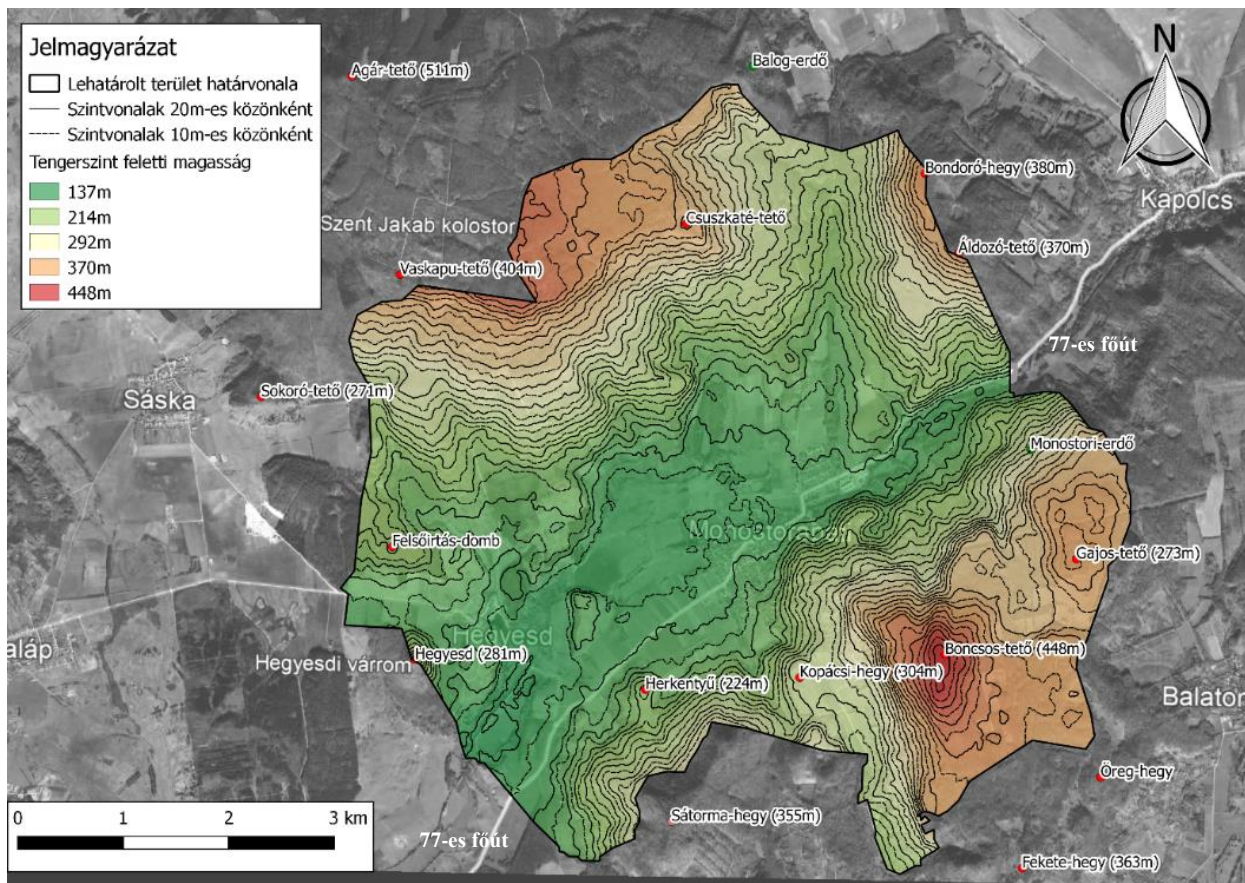

2.ábra: Mintaterület lehatárolása – saját szerkesztés

3.2 Tájvizsgálat

3.2.1 Domborzati adottságok és tengerszint feletti magasság

A terület legmagasabb pontja a 448m magas tengerszint feletti magassággal rendelkező Boncsos tető, vagy más nevén Apáti-hegy. Több kisebb-nagyobb hegy is van a területen, illetve közvetlen szomszédságában. Ezek a Sátorma-hegy(355m), Bondoró(380m), Áldozó-tető(370m) és az Agár-tető(511m). Az Áldozó és Bondoró-tető ugyanúgy akárcsak a Boncsos-tető vagy a Sátorma-hegy azért érdekesek, mert a nyugati és dél-nyugati oldalait szőlőbirtokok borították be. A délnyugati lejtők kiválóan alkalmasak szőlőtermesztésre. Ennek valós jelenlétét a tájhasználati ábra is szépen mutatja (13.ábra). A hegyes-dombos vidéket átszeli a völgy, melyben az Eger-patak folydogál. A történelemben megannyi malom is települt a völgybe, mely miatt a Malmok-völgye elnevezést is ráaggatták. Bár e megnevezés nem csupán a lehatárolt területemre értendő, ennek része Hegyesd és Monostorapáti is. A nyilvánosan elérhető adatokból, szintvonalakkal készült ábrát készítettem, mely mutatja, milyen domborzati különbségek figyelhetők meg a területen (3.ábra).

3.ábra: Mintaterületem domborzati adottságai – saját szerkesztés

3.2.2 Kőzet és talajtani adottságok

A lehatárolt terület tájbeosztási szempontból a Közép-Dunántúl része. A 77-es főúttól számított északi része a Dél-Bakony kistájának, Kab-hegy és Agártető csoport nevezetű része. A 77-es főúttól délre eső része a Balaton-felvidék Badacsony–Gulács csoportjának tagja.

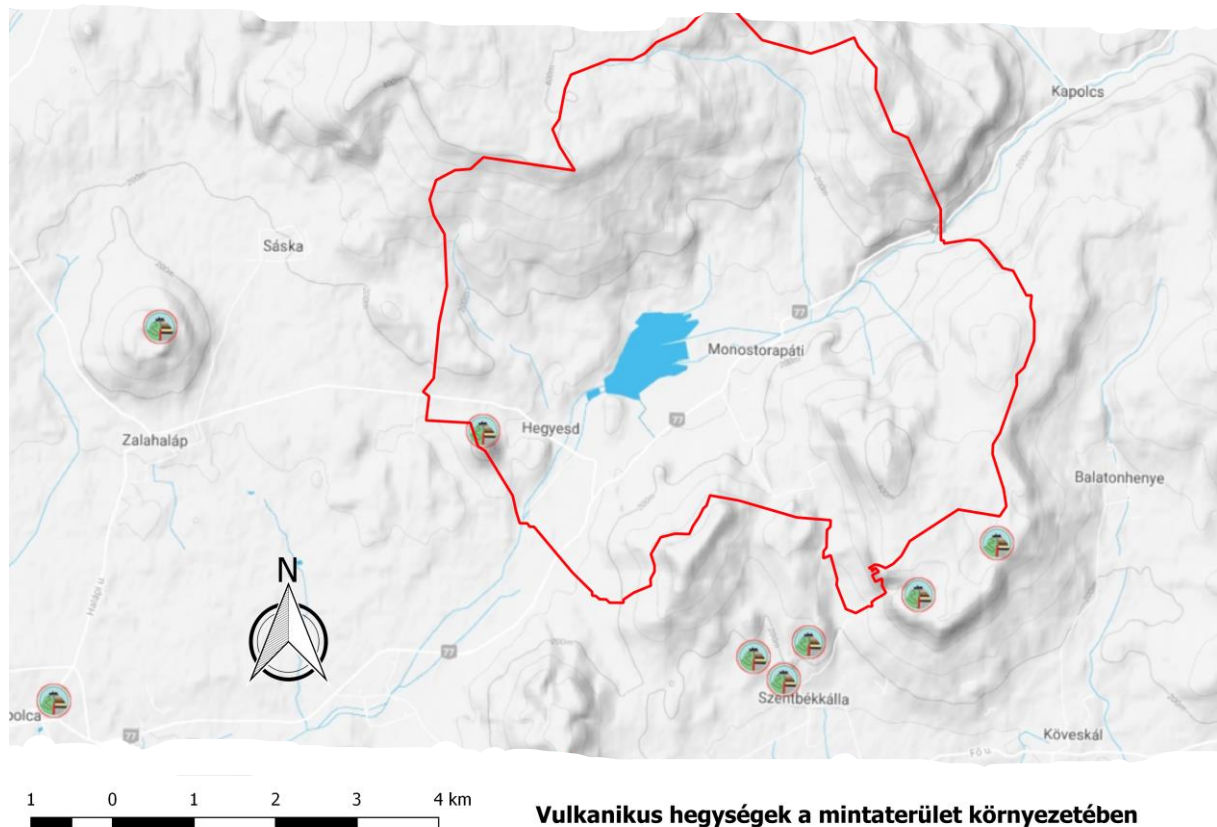
A mintaterület 2 kistáj határán fekszik, átmenetet képezve a kettő között, hordozva magán mindkettő adottságaiból.

A Balaton-felvidéki kistájra jellemzőek a bazaltból és bazalttufából álló vulkáni kúpok. Ezt reprezentálja a hegy, melyen a hegyesdi vár is áll. Talajaikban a Pannon tengerből megmaradt üledék, a löszös talajmaradványok és a kőzettörmelékek elegye van meg, amelyet szőlővel hasznosítanak többnyire, azonban ezeknek termékenysége alacsony.

A Dél-bakonyi kistájra jellemző az „agyagbemosódásos barna erdőtalaj” (DÖVÉNYI, 2010, 539-543.o) a hegyeken. Ilyen a Boncsos, Sátorma és a Vaskapu tető is. Fennsíkjainak talajain dolomit és mészkő alapokon váztalajok alakultak ki, melyek kedveznek a sziklagyepeknek.

Ezeknek nagy jelentősége van a Hegyesd feletti területeken. Az ilyen gyepeken gyakoriak a bauxitos vöröses agyagok foltok is (1.Melléklet). A völgyekben, így az Eger-patak völgyében is gazdag a réti talaj, amely kedvez a gyepek és kaszálók kialakítására.

Az alábbi ábrán a mintaterület környezetében található, azt Dél-ről körülölelő vulkanikus hegyek elhelyezkedése látható.:

4.ábra: Vulkanikus hegységek a mintaterület környezetében – (INT-10)

3.2.3 Vízirajzi jellemzők

Vízirajzát tekintve a terület egy ékszerdoboznak számít a környező településekhez viszonyítva. **Legmeghatározóbb vízfolyása az Eger-víz mely Öcs határában ered.** Ennek kisebb vízgyűjtői egész hosszában forrásokból táplálkoznak. Ilyen többek között a Káptalanvíz, Maros-kisvízfolyás. Mintaterületemnél kiszélesedik a völgy így Monostorapáti és Hegyesd között található a völgyzáró gát, amellyel felduzzasztották a patakot az 1960-as évek elején. Ennek kezdeti funkciója az árvízmentesítés és az öntözés megtámogatása volt. Hegyesden kettő kisebb állóvíz is van. Egyik az egykori bánya területén létrejött bányató, a másik egy látványtó a település déli részében a Hámori-domb alatt (5.ábra). A terület völgymenti területein

gazdagon vízjárta területek vannak, amelyek nagyobb esőzés után, vagy hóolvadáskor időszakosan vízborítás alá kerülnek (INT-09).

Közmű tekintetében jól látható, hogy az öreghegyi szőlőültetvényes és préházás fennsíkon nincs bevezetve a vízellátás. Igaz ez Hegyesd környezetében elhelyezkedő tanyákra is, melyek ennek ellenére egyre jobban fejlődnek a turizmus miatt. Ennek támogatását érdemes megfontolni a turisztikailag felkapott és a településeket körülvevő tanyavidékeken. Azzal a megfontolással, hogy mennyire vonzza magával a durva és természetet nem kímélő beépítéseket, ahogyan az a Balaton esetében kiemelt kockázat lehet.

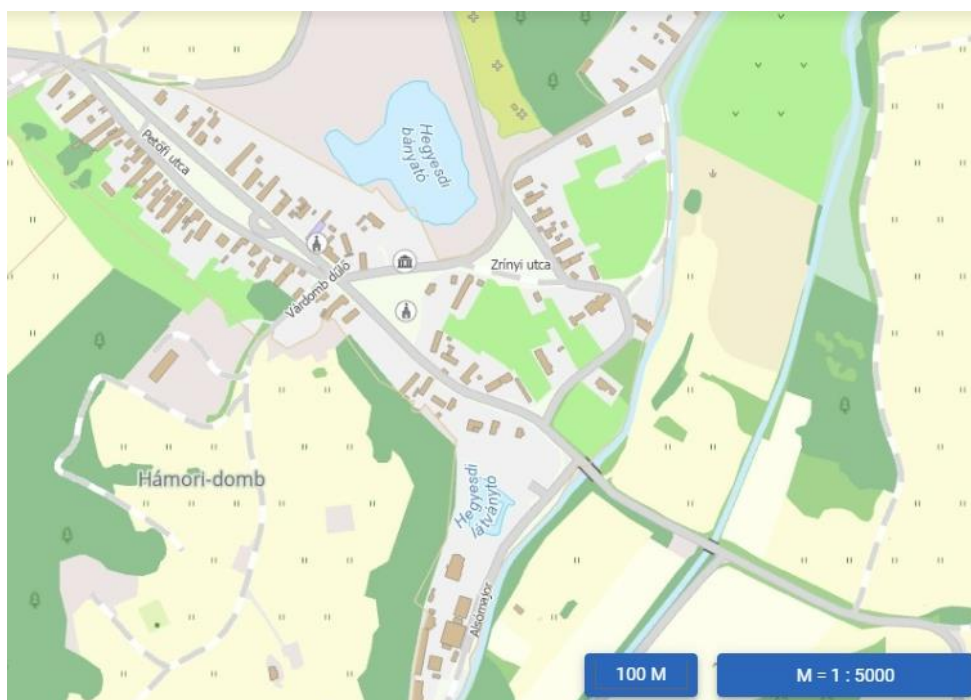
A kedvező vízellátottság ellenére, mint azt az éghajlati adottságokból előre láthatjuk száradó és száraz melegedő klíma uralja a dombvidéki gyepes, erdős vidékeket. A magasabban fekvő területeken, ahol erdőborított a felszín, valamivel mérsékeltebb a száradás mértéke.

Fontosnak tartom a teljes kép érdekében szóba hozni, hogy 23 ex-lege védett forrás található a mintaterületen. Ezek többsége a már említett kettő kisvízfolyásba érkezve táplálja az Eger-patakot.

Felsorolás szintjén a teljesség igénye nélkül:

Kutak: Bene, Orbán, Lánc, Java, Szeder, Táncos, Eger-kút.

Források: Vendel, Atak, Magyaros, Adrián

5.ábra: Vízrajzi kivágat Hegyesd közműterképéről – (INT-11)

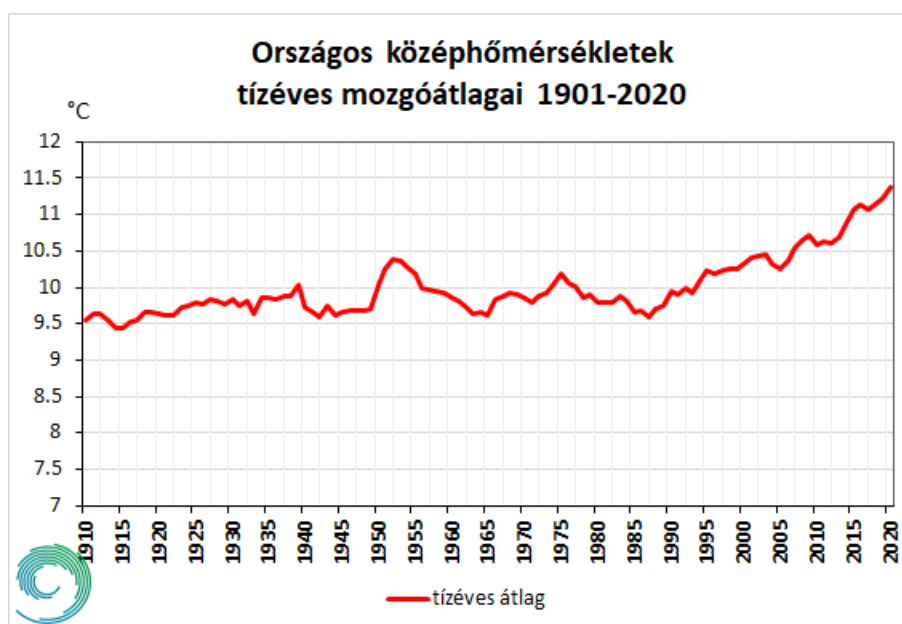
3.2.4 Éghajlati adottságok

Az éghajlat jellemzésekor érdemes a sokévnnyi adatokra támaszkodva különböző szegmenseket figyelembe véve levonni következtetéseket. Mely eljárást az Országos meteorológiai Szolgálat is alkalmazza. **A mintaterületemen mérsékelt hűvös és mérsékelt száraz éghajlattípus a jellemző.**

A területen 1970 - 2000 közé esik az éves napsütötte napok száma, míg az országos átlag 1900 – 2100 É-Ny felől haladva D-K-re növekszik. Ez az érték a magasabban fekvő területeken valamivel több lehet, a téli hidegpárnás időjárás miatt.

Éves hőmérséklet átlag a területen 9,5 fok volt közel 10 évvel ezelőtt, mely 1 fokkal kevesebb átlagosan az országos középhőmérséklettől. (DÖVÉNYI,2010) **Az országos átlagban megfigyelhető az éves középhőmérséklet növekedése, mely a területre is hatást gyakorol.**

Ezt szemlélteti az alábbi diagram.:

6.ábra: Évi középhőmérséklet változásai országos szinten – (INT-12)

A diagramról leolvasható, hogy 2012-óta drasztikus emelkedés figyelhető meg az országos középhőmérsékletben. Látható a 2020-as érték és levonva belőle egy fokot, mellyel átlagosan kevesebb jellemző a mintaterületemre, megkapjuk a 2020-as évi átlag középhőmérsékletet a területre vonatkozóan. Ez az érték 10,25 fok. Sajnos azonban a 2020-óta tartó időszak és a **Meteorológiai előrejelzések szerint további hőmérséklet emelkedés várható.** Ez hatással lehet a jövőben a terület ökoszisztémájára is.

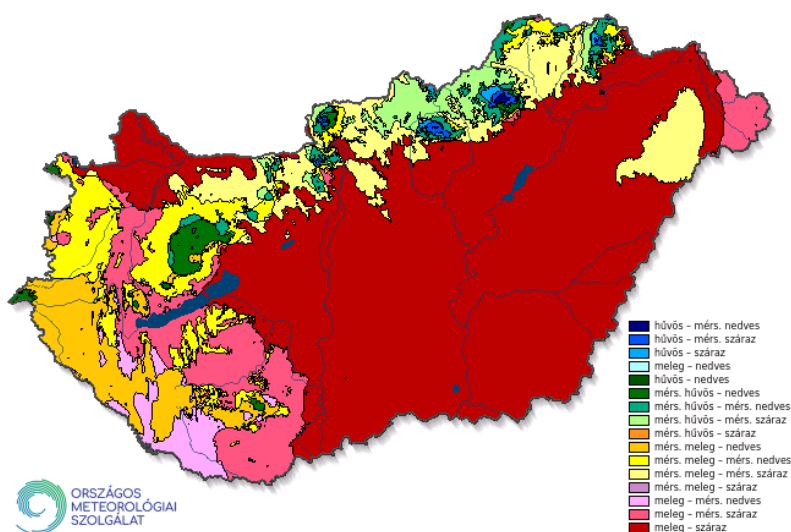
Az éves csapadék mennyiség 600-650mm között valószínű. Azonban ahogyan az országban megtörténtek a patakrendezések és burkolták sok helyen a patakmedreket, úgy a területemen is le lettek burkolva a patakok medrei a településeken. Ez a víz lefutását és eltűnését elősegítheti a területről.

Hegyesd településén látható, víz nélküli burkolt csatornahálózat betonelemei – Kép saját készítés

Az 1910-1930-ig terjedő időszakban a területen a mérsékelt hűvös-nedves, valamint a mérsékelt hűvös -mérsékelt száraz éghajlati körzet volt a jellemző, addig ez 2010-re már a mérsékelt meleg és mérsékelt száraz éghajlati körzet lett a domináns. Arról nem beszélve, hogy közvetlenül a lehatárolt terület nyugati szomszédságában már a meleg- mérsékelt nedves éghajlat lett úrrá. (MNA – 67.oldal) 2020-ra meleg – mérsékelt száraz, és mérsékelt meleg-mérsékelt száraz éghajlati körzet lett a jellemző. **Elmondható tehát, hogy a területen az éghajlat (az egész országgal együtt) egyre szárazabb és melegebbé vált és válik (7.ábra).**

Magyarország éghajlati körzetei (1991-2020)

7.ábra: Magyarország éghajlati körzetei az 1991-2020-ig terjedő időszak adatai alapján – (INT-12)

3.2.5 Állat és növényvilág

A növényvilág mivel a táplálékláncban lejjebb helyezkedik el, mint az állatvilág, meghatározó az utóbbira nézve. Ebből kiindulva először a növényzettel, a helyi flórával foglalkozom.

Növényzet

A mintaterületen potenciálisan, ha az ember nem avatkozik bele a természet szukcessziós folyamataiba, akkor a hegylábaknál molyhos tölgyes lejtőszyepp társulások lennének jellemzőek. A magasabban fekvő részeken cseres tölgyes, míg a völgyekben a patak mentén réti talajon jellemzően időszakosan borított nedves és szárazgyepek lennének az uralkodó vegetációelemek. (INT-13)

Az emberi beavatkozás következtében ezeken a réti talajokon jellemzően szántók és kaszálók alakultak ki. Ezek növényei a hazánkban általános monokulturális növényekből állnak, mint: búza, repce, napraforgó. Ahol megmaradtak gyepek ott a legeltetés az általános bánásmód a kaszálás mellett. Vannak pásztorok, akik Kapolcsról jönnek el egészen idáig az állataikkal, mert nagyszerű itató lehetőséget biztosít az állatoknak a Monostorapáti halastó. Emberi beavatkozás nélkül feltehetően nem alakult volna ki a most meglévő halastó sem, mely igen változatos élőhelyet biztosít mind a madárvilágnak mind a növényzetnek.

Növényvilág szempontjából kiemelendő a hegyesdi várhegy hegylába és a Boncsos tetőhöz tartozó erdők nagyrésze.

Rálátás a Fekete-hegy Natura 2000 SAC területre és Monostorapáti halastóra a hegyesdi várromról – saját kép

Erdőalkotó fajai a gyertyán, csertölgy, kocsányos és kocsánytalan tölgy. Védett növényi értékeit a dolomitdombokon kialakult száraz lejtősztyeppék értékeivel együtt az 1.táblázatban foglaltam össze felsorolás szintjén a teljesség igénye nélkül (INT-14).

Erdők védett növényei	Száraz lejtősztyepp növények
Nagyzezerjófű	Fekete kökőrcsin
Sárga kövirózsa	Kis holdruta
Deres csenkesz	Sárga koronafürt
Selymes boglárka	Homoki nőszirm
Lisztes berkenye	Szent István király szegfű
Árvalányhaj	Szőke oroslánfog
Májvirág	Árlevelű len
	Sömörös kosbor
	Ezüstvirág
	Magyar gurgolya
	Selymes boglárka

1.táblázat: Erdők és száraz lejtősztyepp rétek növényei – saját készítés

Állatvilág

A növényzet meghatározza az állatvilág összetételét. Igen változatos a területen minden rendszertani kategóriában a fajgazdagság. Gazdag rovarvilágának főbb értékes képviselői, többek között (2.táblázat), (Korda, 2016, 311-321.o):

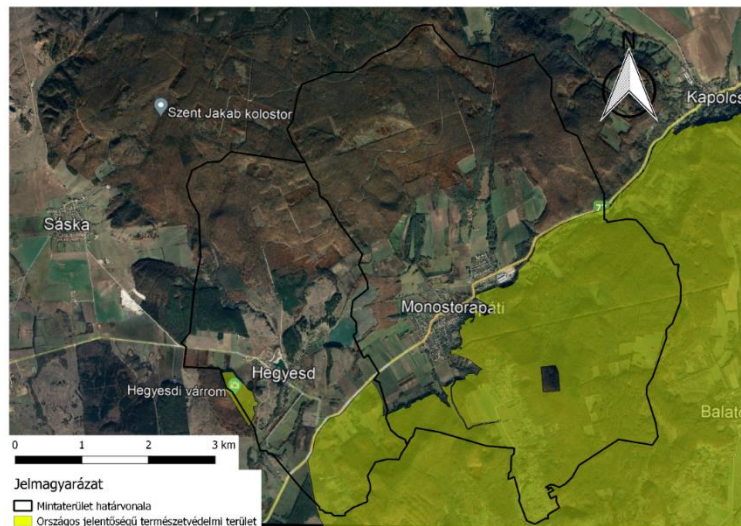
Erdőkben	Gyepekben
Nagy és kis hőscincér	Vérfű hangyaboglárka
Nagy kopogóbogár	Sárga gyapjasszövő
Tölgy tövisescincér	Sötét hangyaboglárka
Piros csuklyásszú	Csíkos medvelepke
Faodvasító lóhangya	Skarlátbogár
Betűzőszú	Nagy tűzlepke
Nagy szarvasbogár	Gyászcincér
	Havasi cincér

2.táblázat: Helyi állatvilág erdőkben és gyepekben – saját készítés

3.2.6 Természetvédelmi és egyéb védettségek

Országos jelentőségű természetvédelmi terület

A mintaterület déli részei, valamint a hegyesdi várrom keleti oldala a **Balaton Felvidéki Nemzeti Park tagjai**, amelyek így országos jelentőségű védettséget élveznek (8.ábra). Emellett fenntartásáért és kezeléséért is a BFNP (Balaton Felvidéki Nemzeti Park) igazgatóság a felelős szervezet. A Fekete-hegyen kimaradó téglalap alapú kihagyás egy bazalttufa bánya helye.

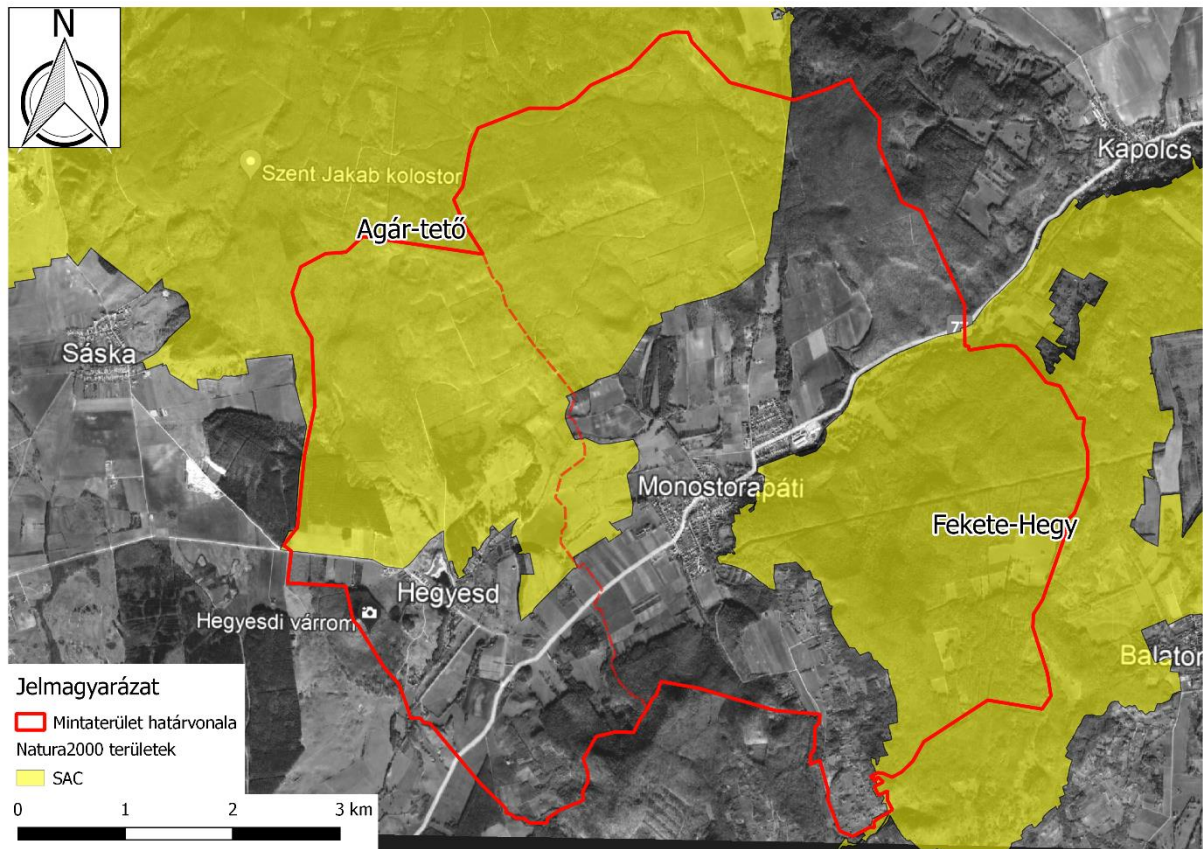

8.ábra: A Balatonfelvidéki Nemzeti Park területe a mintaterületre benyúlva

Natura2000 SAC

A mintaterületemet borító erdők közül a főúttól északra található az Agár-tető elnevezésű Különleges Természetmegőrzési Terület Natura2000 védettség része. Ezek gazdasági erdőtagok, leszámítva a hegyesdi várromot és környezetét. A Monostorapátitól délre eső erdők a Fekete-hegy Natura2000 SAC területének tagjai, valamint a Balatonfelvidéki Nemzeti Park részei. **Flóra és fauna szempontjából is gazdagabb élővilággal rendelkeznek, mint az északibb részeken elhelyezkedő gazdasági funkcióval bíró erdőtagok (INT-15).**

Ennek elhelyezkedését mutatja az alábbi ábra, melyen azt is láthatjuk, hogy madárvédelmi területtel nem érintett a két település egyike sem (9.ábra). A Natura 2000 területek között, egyik az Agár-tető területhez tartozik, ez Hegyesd közigazgatási határait érinti, míg a másik a Fekete-hegy területnek tagja, mely Monostorapátit érinti.

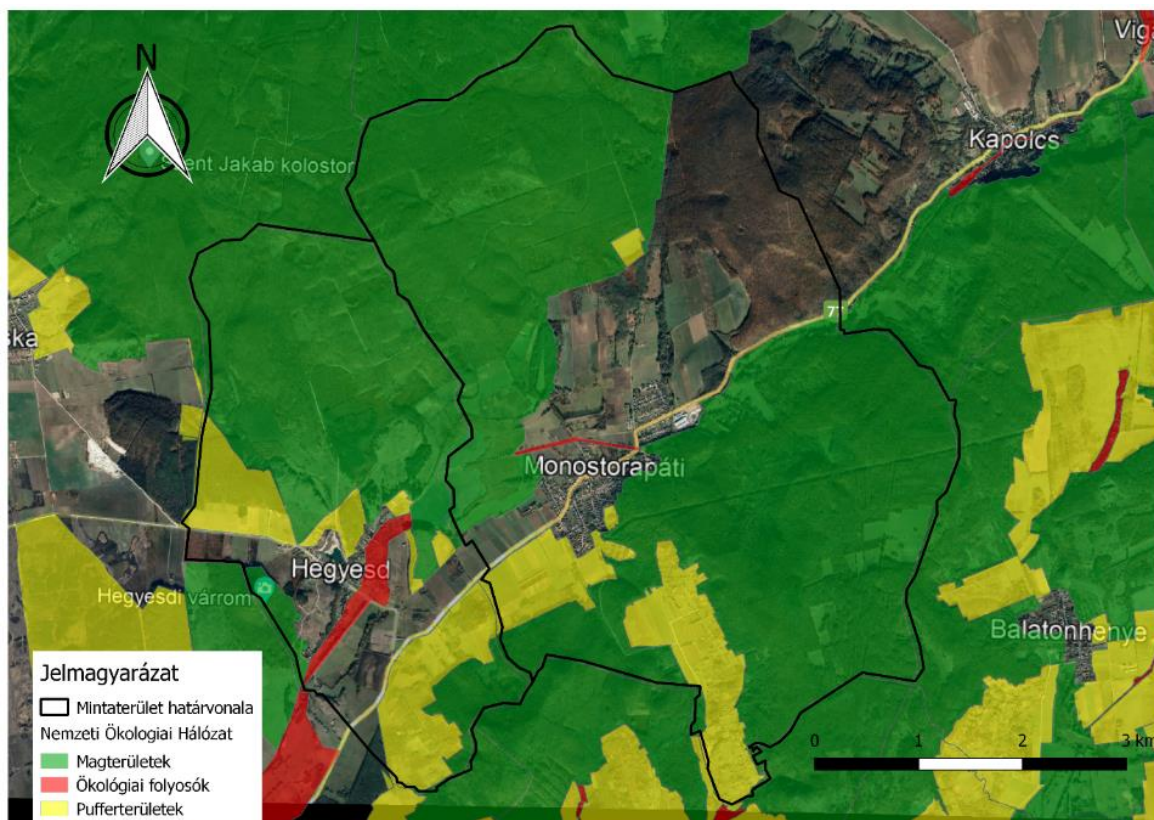

9.ábra: Natura2000 területek lefedettsége a mintaterületen

Nemzeti Ökológiai Hálózat

Ezen területek nem védettek ugyan de a 2000-ben Firenzében kötött és Magyarországon 2004-óta érvényes Európa Táj Egyezmény miatt fontos szerepe van az élővilág védelme szempontjából. Kitér arra, hogy nem lehetnek összeköttetés, „Ökológiai folyosó” nélkül a természetközeli élőhelyek (INT-16). Hogy ezen elvárásoknak eleget tegyen az ország, létrejött ez a nem védett, de kiemelt jelentőségű kategória.

A lenti ábra szemlélteti, elhelyezkedését a magterületek, pufferterületek és az őket összekötő ökológiai folyosók elhelyezkedését, melyek biztosítják az állatvilág szabad mozgását a különböző magterületek között.:

10.ábra: Nemzeti Ökológiai Hálózat területei a mintaterületen

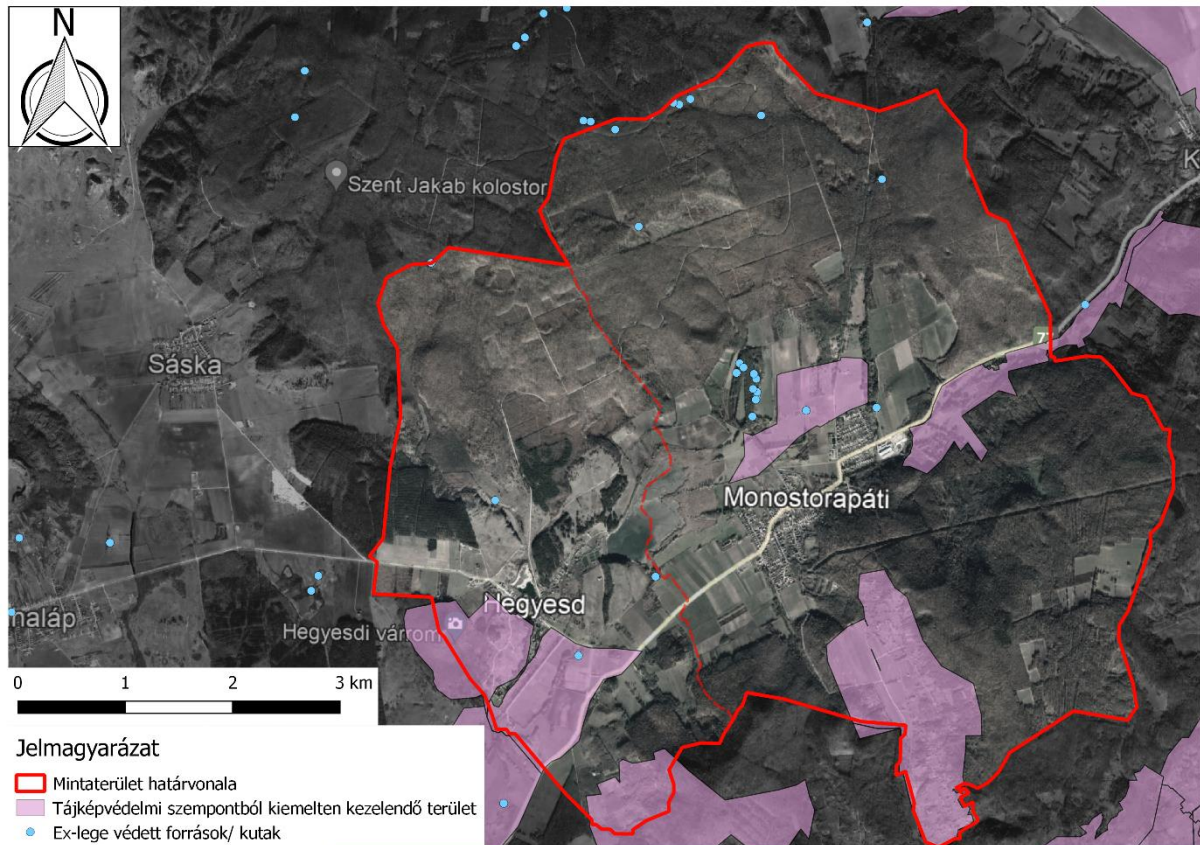
Egyéb védettségek

Ex-lege védettség szempontjából érdemes megemlíteni a mintaterületet, ugyanis 22db forrás van (11.ábra).

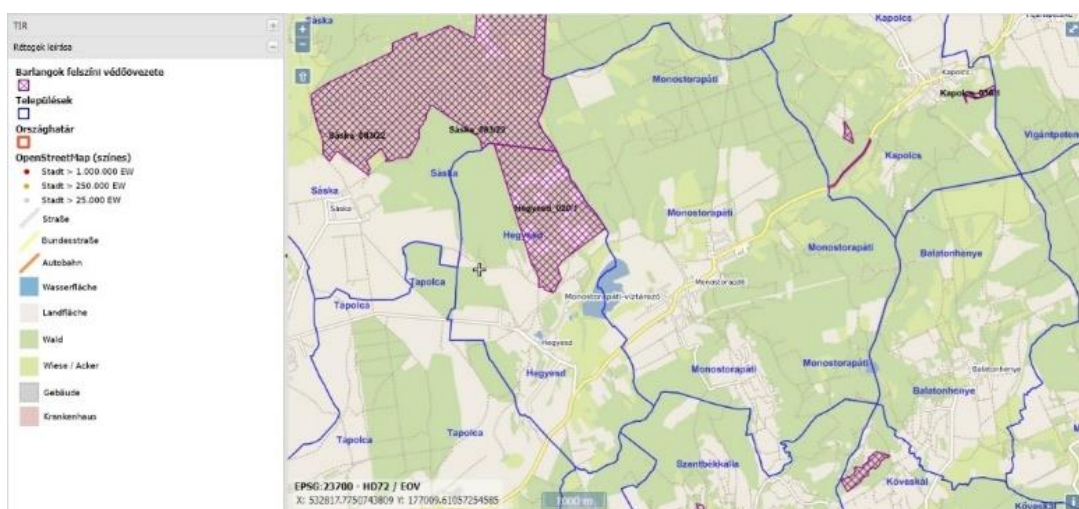
Hégyesd közigazgatási területének északi részén található **barlang felszíni övezete**, ami az 1961-es természetvédelemről szóló kormányrendelet hatályba lépése óta védettséget élvez, sebezhetősége miatt (INT-17), (12.ábra). A barlangokkal összefüggésben érdemes megemlíteni, hogy mintaterületem teljes területe a Magyarországon megtalálható kettő geopark közül a **Bakony-Balaton Geopark része** 2012-óta. Ez ugyan nem jelent védettségi kategóriát, de fontos tényező a fenntartható turizmus szempontjából, ami a geológiai értékeket is szem előtt tartja. Ennek keretein belül tagja az Európai Geopark Hálózatnak is (INT-18).

Ezekon kívül más természetvédelmi oltalom alatt nem áll a mintaterület egy része sem. Több olyan helyszín is van viszont, amely a **balatoni tájkép szempontjából kiemelten kezelendő területnek** számít. (11.ábra) Ezek elsősorban a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet nem beépítésre

szánt területei, amik jellemzően szőlőműveléses területek, a történelem folyamán kialakult mozaikos tájszerkezetek, egyedi tájértékek vagy éppen a Balatonfelvidékre jellemző bazaltkúpos tanúhegyek lankái. (INT-19)

11.ábra: Ex-lege védelességek és Balaton Tájképvédelmi Szempontból kiemelten kezelendő területek elhelyezkedése

12.ábra: Barlangok felszíni védőövezetének elhelyezkedése – (INT-20)

3.2.7 Táj történeti elemzés, területhasználati megoszlások

Történelmi áttekintés

A mintaterületem településeinek története a XII.században kezdődött, amikor is egy Atyusz nevezetű ifjú és testvére, apjának lelki üdvéért 1117-ben megalapították a ma Monostori Bencés apátság nevezetű helyet az akkori Almádon. A monostor felszentelésének alkalmából készült el az akkor még Mnlostor nevű település alapító oklevele is 1121-ben. Állítólag olyan kincs mennyiséggel és kegytárgyakkal büszkélkedhetett az apátság, ami akár a Pannonhalmi Bencés főapátságával is versenybe szállhatott volna, derül ki a XV. századi Zsigmond király korában átírt alapítói dokumentumból (INT-21). Egy évszázadra rá épült meg feltehetőleg a hegyesdi vár is, melynek építtetői az Atyusz nemzetségből származtak. Az 1280-as években említik meg a várat először a Veszprémi káptalan iratában.

A XIII. században a tartományurak magánháborúi és egymás közötti viszályának eredményeként kifosztották e térséget is, a többi környező településsel együtt. Ekkoriban változott meg a település neve is Almádiról Apátira, majd Almádapátira. Monostorapáti néven először csak Mátyás király idejében nevezték. A veszteségek ellenére sikerült túlélni a bencéseknek és 1470-re a birtokukba került az egész akkor már Monostorapáti falu. Világosan látszik a megmaradt iratokból, hogy Monostorapátit birtokló bencések több környező település tulajdonosai voltak, míg a hegyesdi vár ura a Gyulaffy család volt, szintén több birtokkal.

1540-es években a szerzetesek elhagyják a monostort. 1561-ben az addigra pusztulófélben álló, elhanyagolt hegyesdi várat elfoglalták a törökök egy évre. Heves építkezésekbe kezdtek a helyiek kizsákmányolásával és több száz fős csapatokat szállásoltak el itt, hogy a környéket fosztogassák. Azonban a környező várak parancsnokai egyesített erővel **1662-ben megadásra kényszerítették a törököket elbontották az egyébként ép felső várat is. Ennek romjai láthatóak ma.** A vár eredeti kinézetére vonatkozóan nem maradt fenn sok irat, azonban Matthias Greischer metszetei alapján készített rekonstrukciós kép szemlélteti egykori kulcsínét és szerepét.:

Hegyesd várának rekonstrukciós 3D látványmodellje. Forrás: INT-22

A török időkben Monostorapáti Hegyesd várához tartozott és a hódoltság területén helyezkedett el egy évig, amikor is visszafoglalták azt a magyarok. A harcokban azonban elnéptelenedett és elszegényedett mind kettő település. Feltételezhetően ez volt az oka, hogy a völgyet malmokkal látták el az Eger-patak egész mentén, ennek bizonyítéka, hogy 1599-re már 6 malmot is feljegyeztek. Ezeknek nagy része azonban 1792-re elpusztult, míg mára csupán néhány romos állapotú maradt meg (INT-08). A hegyesdi Eszterházy uradalom meghatározóvá lett a környéken, ahová feljártak az elszegényedett Monostorapátiak is dolgozni. A XVIII. század második felére katolikus többségű lett mindkét település az Eszterházy-k miatt, akik német származású telepeseket hoztak, hogy biztosítsák a munkaerőt. Felépült a Nepomuki Szent János templom is és megalapították a Monostorapáti iskolát is, mely Eszterházy tulajdonban volt egészen 1945-ig. (INT-09)

Táji szempontból fontos változások

A történelem viharában több kisebb település volt a területen, melyek közül mára Hegyesd és Monostorapáti maradt fenn. A második és a harmadik katonai felmérések között (1856-1880), feltehetőleg a nagy folyószabályozásokkal egyidőben rendezték az Eger-patak folyását több ponton is. A 19. és a 20. században készült katonai felmérésekből (3-6.Melléklet) nem látható jelentős tájat érintő változás. Bár az 1870-es években filoxéra járvány pusztította az országban művelt szőlőültetvényeket, itt is némi kárt téve az állományban és visszaszorítva az ültetvények addigi dominanciáját, de drámai változást nem okozott.

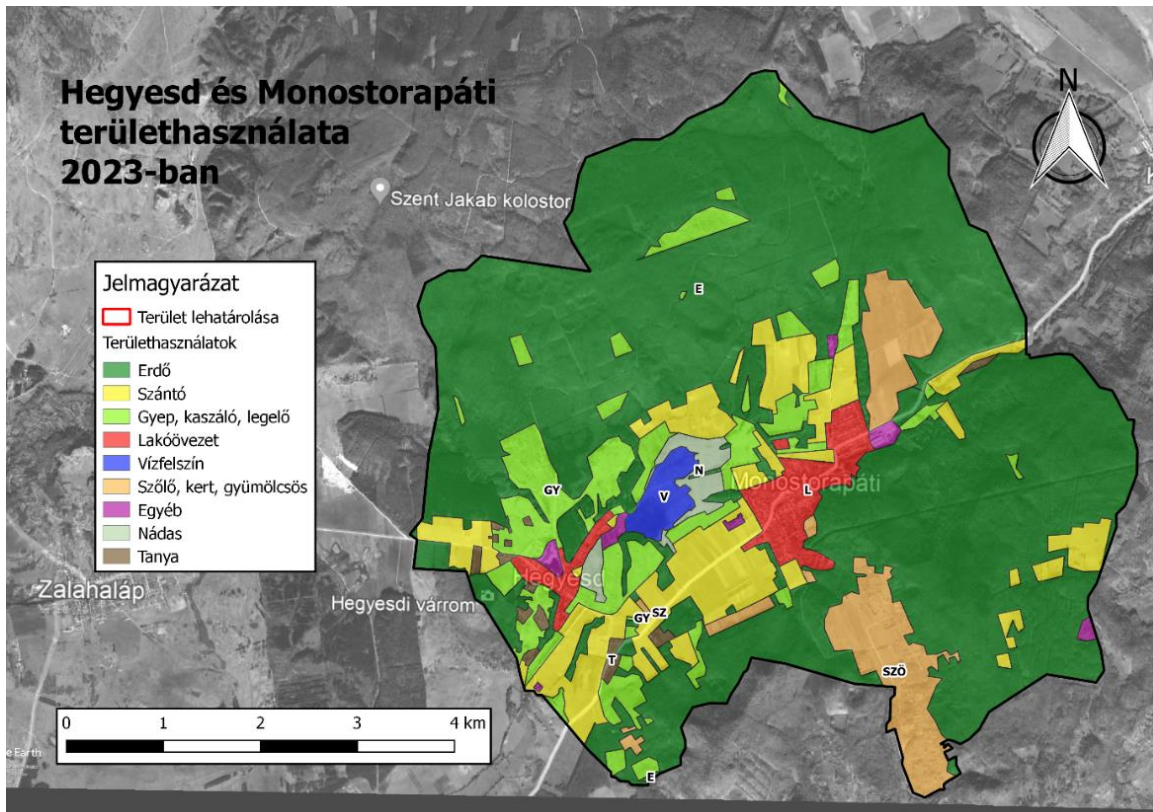
A jelentős táji beavatkozások a 20.században jelentkeztek a területen. 1960-ban megkezdődött a hegyesdi dolomit bánya működése, melynek előkészületei láthatóak már az 1959-60-ban készült topológiai térképen is (INT-23), (INT-24). Ezt megelőzően a közeli Nyirád településén működő bauxit bányászat (7.Melléklet) megteremtette a feltételeit, azzal, hogy leaszottta a talajvízszintet bányászattal. Így a bánya helyén korábban meglevő libaúsztató, valamint a környező kutak vize elapadt.

A kommunista termelőszövetkezetek létrehozásakor a patakmenti legelők, szántók egységesítve lettek. Megindult a tájra addig nem jellemző ipari léptékű és homogén faji összetételű növényzet termesztése. A kommunista párt bukásával és a termelőszövetkezetek szétesésével azonban az addig kihasznált területek elhagyottá váltak és elkezdtek cserjésedni, erdősülni. Ennek nyomai megfigyelhetők már a 2000-ben készült nagy felbontású ortofotókon is. **Ezeket a területeket gyomnövények fedték be, zömével Fehérakác (INT-08),** (8.Melléklet).

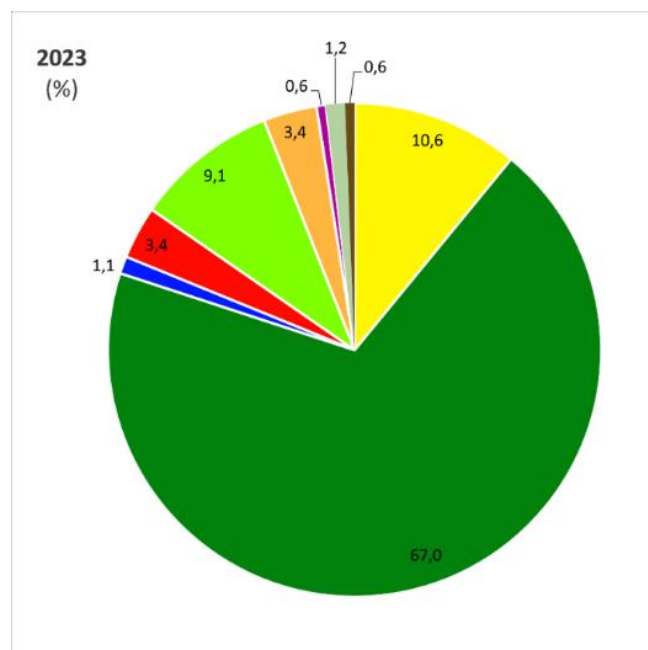
A Kommunizmus ideje alatt alakították ki a területen a Monostorapáti víztározót, amelyet később haltelepítéssel halastóként is hasznosítottak. Korábban a terület mocsaras vidék volt, ahol elterjedt növénynek tekintették a mocsári zsurlót, ami a legeltetés szempontjából nem kedvezett a gazdáknak. A víztározó kialakításának fő céljai az árvízvédelem, öntözés, haltenyésztés voltak 1962-64-ben. Ennek áldásos következményei lettek ökológiai szempontból a madárvilág számára is, valamint a lápi, mocsári gyepek szempontjából egyaránt. (INT-08)

Tájhasználati megoszlások (2023)

A mintaterületemen, erdődomináns területhasználat a jellemző, mely az egész terület közel 67%-a. Az erdők közel fele gazdasági erő, amely az Agár-tetőtől K-re helyezkedik el. Emellett a szántóterületek és a gyepterületek osztoznak 10,6 és 9,1%-os arányban a területhasználatok szerint. **Szülő területekből is jelentős az arány, amely ugyan annyi területtel rendelkezik, mint a lakott részek területe.** Ez azonban elenyésző a 3,4%-kal az erdők mellett. A területhasználatok fontossága, majd a javaslatok tekintetében válik érdekessé, hogy ez alapján reális és hasznos ötletekkel tudjak majd szolgálni az ökoturizmus élénkítése és fejlesztése érdekében. Az alábbi ábrák (13-14. ábra) mutatják meg a 2023-as jelenlegi állapot területhasználati megoszlásait és elhelyezkedéseit:

14.ábra: Tájhasználati megoszlás a mintaterületen térképesen ábrázolva, jelmagyarázattal – Saját készítés

13.ábra: Tájhasználati megoszlás a mintaterületen százalékos arányban kifejezve – Saját készítés

3.2.8 Turisztikai, infra és szuprastrukturális adottságok

A turizmus legfőbb hajtóereje a vonzerő. Erre mutatott rá a vizsgálati részben röviden taglalt Gyenesdiáson kivitelezett ökoturisztikai fejlesztés, így ebben a fejezetben részletesebben ismertetem Monostorapáti és Hegyesd turisztikai attrakcióit, az infrastrukturális adottságokat és a szuprastrukturális lehetőségeket is számba veszem.

Turisztikai vonzerők

Monostorapáti:

- 1, Almádi bencés kolostor romjai
- 2, Vargha malom
- 3, Nepomuki Szent János római katolikus templom
- 4, Falumúzeum
- 5, Iskolaépület Iskola u.
- 6, Szentkút forrás
- 7, Eger patak feletti kőhíd
- 8, Kőkeresztek
- 9, Halastó
- 10, Középhegyi fennsík szőlőültetvényei
- 11, Balatoni tájkép
- 12, Boncsos tető alatti „tavak”
- 13, Monostorapáti sportpálya

Hegyesd:

- 1, Hegyesdi várrom és tanösvény
- 2, Borókás fás legelő a Felsőirtási dombtól É, ÉK-re
- 3, Kőhíd Nepumuki Szt. János szobrával
- 4, Petőfi és a Zrínyi utcai közkutak
- 5, Egykori Dolomitbánya
- 6, Szekér múzeum és festmény galéria
- 7, Inhoff malom és borház

A teljesség igénye nélkül felsoroltam a legjelentősebb turisztikai vonzerőket, amelyeket a két település képvisel. Ezeken kívül fellelhető a települések környezetében több más vonzerő is, amelyeken keresztül el lehet érni, hogy szakdolgozatom települései fejlődjenek.

Ilyen attrakciók többek között Tapolcán a tavasbarlang, a Malom-tó sétány vagy a városi múzeum. Szentbékállán a kőtenger és az Eötvös Károly kilátó melyeknek szerepe lehet a Fekete-hegy „Tavai” -nak fejlesztési javaslataiban. Közvetlen környezetében található Csobánc vára, Kapolcson a Királykő, Hámuházi forrás vagy az évente megrendezésre kerülő művészetek

völgye fesztivál. Ezeken túl kissé távolabb ugyan a környék legnagyobb vonzerejét képviselő Balaton. Bár ezek nem a mintaterületem részét képezik, utazáskor az aktív turizmust keresők nem csak a turisztikai vonzerők helyszínén szállnak meg, hanem gyakran egy-egy napos túrákat tesznek a környező látványosságok felfedezésére is, így fontos szót ejteni róla.

Turisztikai szempontból fontos szóba hozni, hogy Európában már az 1990-es évek óta fellendülőben van a borturizmus. Magyarországon ez a turisztikai ágazat a 2000-es évek elején jelent meg. Kialakításra kerültek borrégiók országszerte. Mintaterületem települései a Balatonfelvidéki borvidék tagjai, így jó eséllyel tudnak csatlakozni borutakba.

Területem adottságai igen kedvezőek a bortermesztéshez, ahol 4 pincészet is található. Ezek a következők: Nagy István szőlőbirtok & borászat, Somogyi pince, Somodi Zsolt borászat és borterasz, Kondor pince. A Borút jelentőségét és az ahhoz való csatlakozás gondolatát a Középhegyi fennsík szőlőterületeivel kapcsolatban érdemes felvetni.

Infrastrukturális hálózat

A terület áramellátását egy magasfeszültségű elektromos távvezeték látja el. Ennek helye kitűnően látszik a légifelvételeken is, hiszen Monostorapátitól délre keresztül szeli az erdőt. Vízellátását tekintve már említésre került, hogy **közművesítettetek a települések**, leszámítva a körülötte található farmokat, valamint a Középhegyi fennsík szőlőterületeit.

A települések elérhetősége vonattal, hajóval, repülővel nem megoldható. Ezek feltételei nem adottak. A legközelebbi vasútállomás Tapolcán helyezkedik el.

Autóval és busszal megközelíthető Hegyesd és Monostorapáti is a 77-es főúton. Tapolca felől az 1212, 1216-os buszok Budapest Népligetig, az 1625 és az 1732 és 7307-es számú volánbuszok pedig Veszprém és Tapolca között közlekednek. Mintaterületem és **Tapolca között a buszok 10 és 30 perces időközökkel mennek. Az utazási idő Tapolcára 20 perc.** Szakdolgozatom településeinek lakói többnyire Tapolcán vagy helyben dolgoznak, így ezt az útszakaszt vettem számításba.

Monostorapáti gyalogosan is megközelíthető Szentbékálláról túraútvonalon. Kerékpáros megközelíthetősége nincs a területemnek. Meglévő infrastruktúrája kimondottan jó állapotú a településeken, azonban azokat elhagyva, a főutat leszámítva rossz állapotú, burkolt vagy burkolatlan földutakkal találkozhat az arra járó. Ezeknek fejlesztése nem indokolt, addig, míg az ökoturisztikai fejlesztések meg nem növelik az itt szállást foglalók számát.

Szuprastrukturális hálózat

A szálláshelyeket számba véve Monostorapátin 9db vendégház van. (Gulya major vendégház, Flórián kiskastély, Völgykapu-vendégház, Hegyalja vendégház, Káli Borvendégház, Eszterlak vendégház, Levendula vendégház, Vízkő relax & chill vendégház, Zéta apartman és vendégház), melyből 3db a szőlőterületeknél, 5db a településen és 1db a településtől É-ra annak határában a mezőségen helyezkedik el. **Hegyesden ezzel szemben mindössze 1db szálláshely van,** ez a Jelenrét nevű kis szálloda 4db apartmannal.

Étkezési lehetőségek úgyszintén elenyésző számban vannak a településeken. Hegyesden nincs sem bolt, sem piac, sem étterem. Ezzel szemben Monostorapátin van két vendéglő, egy kocsmá és egy bolt, valamint ezeken kívül orvosi rendelő, rendőrség, tűzoltóság, óvoda és bölcsőde és posta is. A fentiekén túl az E.S.T.M Metallica gyár (mely ablak és homlokzatelemeket gyárt) helyben munkalehetőséget is teremtett.

Megállapítható, hogy szuprastrukturális szempontokból Hegyesd elmaradottabb, mint Monostorapáti, ennek előnye azonban, hogy kevésbé érzékelhetőek, az emberi beavatkozások negatív hatásai tájképi és tájhasználati szempontokból.

4. Szintézis

Szakedolgozatom vizsgálati részében azzal foglalkoztam, hogy feltárjam és megvizsgáljam a választott területemen az értékeket és jellemző tulajdonságokat. Legyen szó szakirodalmi kutatásból, terepi megfigyelésekből vagy más hasonló projektek tanulságaiból származó adatokról. **Következő munkarészemben a feltárt információkat összegzem és következtetéseket vonok le az ökoturizmus szempontjából.**

4.1 Szintetizálási módszertan

Ennek első lépése a vizsgálat alatt feltárt turisztikai vonzerők (3.2.8) értékelése négy szempont alapján. E négy szempont a következő: **Megközelíthetőség, jelentőség, természetközelség, állapot.**

Ezek alapján értékelem 1-5-ig terjedő skálán a vonzerőket a vizsgálat alatt szerzett adatoknak megfelelően. Az 1-es érték jelöli a legkevésbé kedvezőt, míg az 5-ös érték a legkedvezőbbet.

Szintetizáló munkarészem második felében a négy szempontból legmegfelelőbb vonzerők területein fellelhető **értékeket összesítem és azok tájhasználati konfliktusait, problémáit felvetem.**

4.2 Jelentősebb turisztikai attrakcióinak értékelése

Az alábbi táblázatban a helyszínelésemkor tapasztaltak és a szakirodalmi források alapján értékeltem a vonzerőket. Látszik az értékelés eredményéből, hogy vannak vonzerők, amik jó állapotúak ugyan azonban **kevés jelentőséggel bírnak** turisztikai szempontból. Ilyen többek között Hegyesdtől Északra található borókás fás legelő vagy a kőhidak a településeken.

Magas összesített pontszámot ért el a Nepomuki Szt. János katolikus templom is, ennek jelentősége azonban olyan alacsony, hogy nem jelent önmagában egyediséget, amit csak itt lehet megtalálni, így nem tartom célszerűnek az ezzel való komolyabb tervezést ökoturisztikai szempontból. Szóra érdemesnek bizonyult az értékelés alapján kettő múzeum is. Egyik Hegyesden található a másik pedig Monostorapátiban, ezeket azért nem emelem ki elsőszámú attrakcióként, mert ilyen múzeumok vannak a környező településeken is, nem beszélve arról, hogy ez iránt **alacsony a kereslet a társadalomban.** Azonban mintegy kiegészítő programként a falusi napok alkalmával nagyszerű lehetőség nyílik ezek bemutatására.

Van olyan attrakció, amelynek az elhelyezkedése és a jelentősége is magas, de nincs olyan jó állapotban, hogy komolyabb vonzerőt jelentsen a desztinációban. **Ezeknek a fejlesztése megfontolandó. Ilyen a hegyesdi dolomitbánya.**

A piros színnel megjelölt turisztikai vonzerők kapták a legtöbb pontszámot összesítve. Tájépítész szemmel is ezekben rejlik a legnagyobb tájpotenciál. Így ezeknek a vonzerőknek a fejlesztésébe érdemes a leginkább pénzt investálni.

Hegyesd és Monostorapáti turisztikai attrakcióinak értékelése négy szempnt alapján						
	Turisztikai vonzerő megnevezése	Megközelíthetőség	Jelentősége	Természetközelség	Állapot	Összérték
1.	Almádi bencés kolostor romjai	3	4	5	1	13
2.	Vargha malom	3	2	3	2	10
3.	Nepomuki Szent János római katolikus templom	5	3	2	4	14
4.	Fahúzeum	5	3	2	3	13
5.	Iskolaépület Iskola u.	5	2	2	4	13
6.	Szentkút forrás	3	2	5	3	13
7.	Eger patak feletti köhid	4	3	2	4	13
8.	Kőkeresztek	3	2	3	4	12
9.	Halastó	3	4	5	3	15
10.	Középhegyi fennsík szőlőültetvényei	4	4	5	3	16
11.	Bonccos tető alatti „tavak”	3	3	5	4	15
12.	Monostorapáti sportpálya	4	3	2	3	12
13.	Hegyesdi várrom és tanösvény	4	5	5	3	17
14.	Borókás fás jelölő a Felsőirrtási dombtól É, ÉK-re	2	3	5	4	14
15.	Kőhid Nepumuki Szt. János szobrával	4	3	2	4	13
16.	Petőfi és a Zrínyi utcai közutak	5	2	3	3	13
17.	Egykori Dolomitbánya	5	5	3	3	16
18.	Szekér múzeum és festmény galéria	4	3	3	3	13
19.	Inhoff malom és borház	3	2	4	3	12

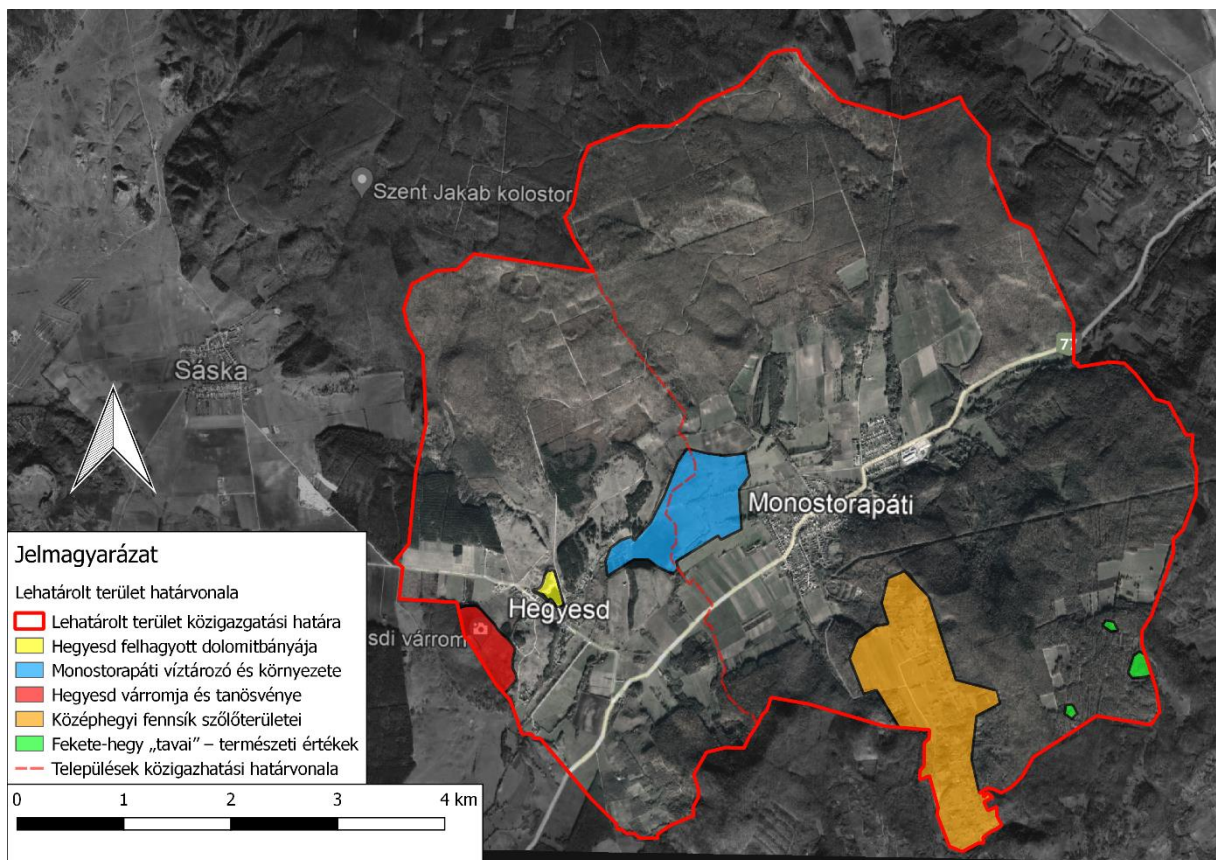
3.táblázat: Mintaterületem turisztikai vonzerőinek tájvizsgálati szempontú értékelését összefoglaló ábra – Saját készítés

4.3 Kiemelt területek szintézise

Monostorapáti és Hegyesd a kedvelt Balatonfelvidéki területek egyik kevésbé felfedezett ékköve. A mintaterületen belül elszórva helyezkednek el különböző az ökoturisztikai fejlesztés szempontjából említésre méltó és értékekben gazdag, magas fejlesztési potenciállal rendelkező területek. Ezek mindegyikével azonban a szakdolgozatom keretein belül nem tudok foglalkozni. Így az öt legjelentősebb területre koncentrálni kijelöltem azok lehatárolási vonalait. területhasználata és területi lefedettség alapján.

Az említett területek a következők (14. ábra):

- Hegyesd váromja és tanösvénye
- Hegyesd felhagyott dolomitbányája
- Monostorapáti víztározó és környezete
- Fekete-hegy „tavai” – természeti értékek
- Középhegyi fennsík szőlőterületei

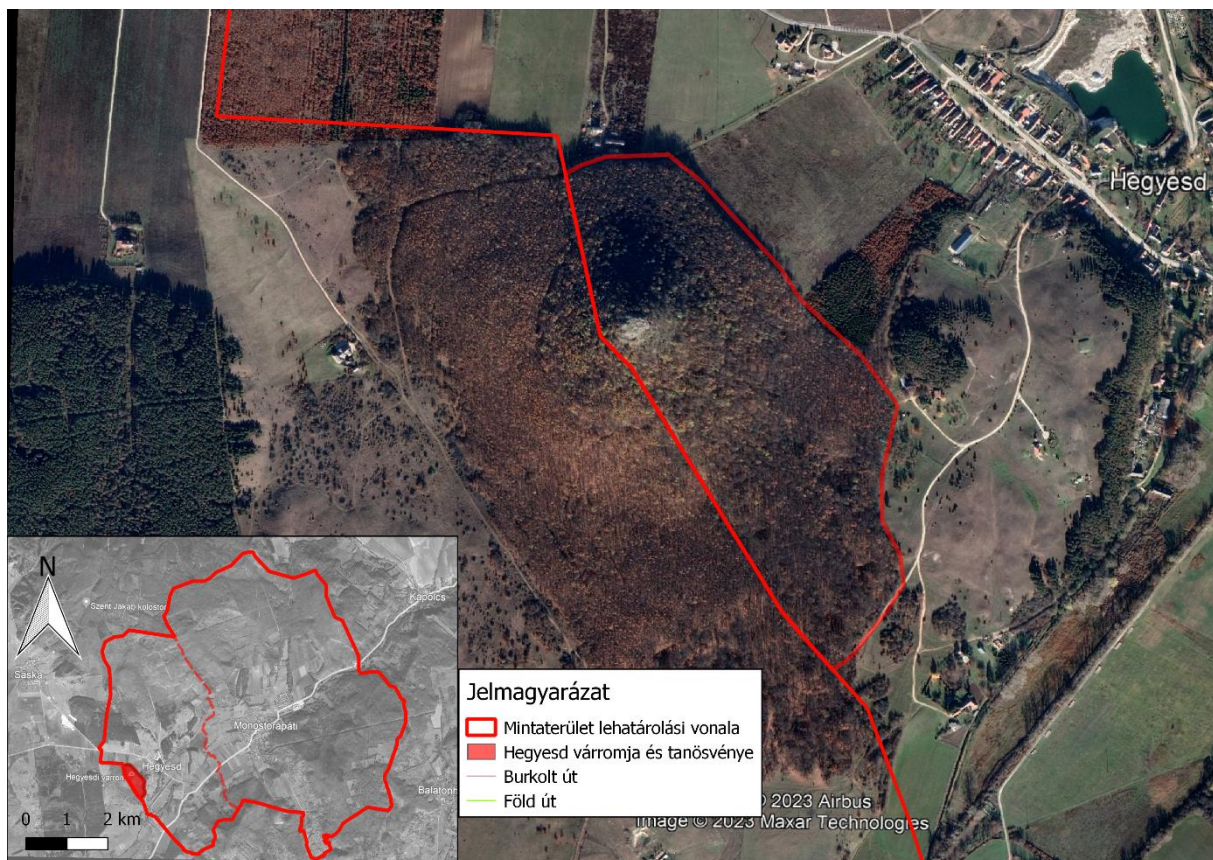
14. ábra: Javaslat szempontjából kiemelt jelentőségű területek– Saját szerkesztés

4.4 Kiemelt területek értékei, konfliktusai

Ebben a részben a kijelölt öt legmagasabb turisztikai potenciállal rendelkező területtel foglalkozom. Lehatárolásukat követően ismertetem a területek értékeit, majd azok tájhasználati konfliktusait.

4.4.1 Hegyesd várromja és tanösvénye

Az alábbi ábrán határoltam le azt a területet, ahol egykor gazdag történelmi érték helyezkedett el és amelyen ma már az évek alatt kialakult növényzet érdemes a bemutatásra. A hegyet kettéosztja a Zalahaláp és Hegyesd között húzódó közigazgatási határvonal, aminek K-i oldala felől húztam meg a vonalat javaslatom szempontjából. Ettől függetlenül természetesen a hegy Ny-i oldala is hasonló értékekkel bír és hasonló potenciállal rendelkezik. **Szakdolgozatom javaslatainak megtételekor a lehatárolt mintaterületem keretein belül maradok (15.ábra).**

15.ábra: Hegyesd várromja és tanösvénye lehatárolás – Saját szerkesztés

A vár romjai nem jelentenek különös élményt az oda látogatóknak, mivel az elmúlt évszázadok alatt félig beleolvadt már a környezetébe. Azonban vadregényes hangulata miatt turisztikai szempontból érdekes lehet, az ide látogatóknak vagy filmforgatás szempontjából egyaránt (9-10.melléklet). **Ma legnagyobb értékei a várromnak, a gyönyörű panoráma, meglévő tanösvény és a különleges növény, valamint állatvilág.** (11.melléklet) Szép időben lehet látni többek között a szomszédos várakat (Szigliget, Sümeg, Csobánc), környező erdőket és a Balatont is.

Konfliktusai:

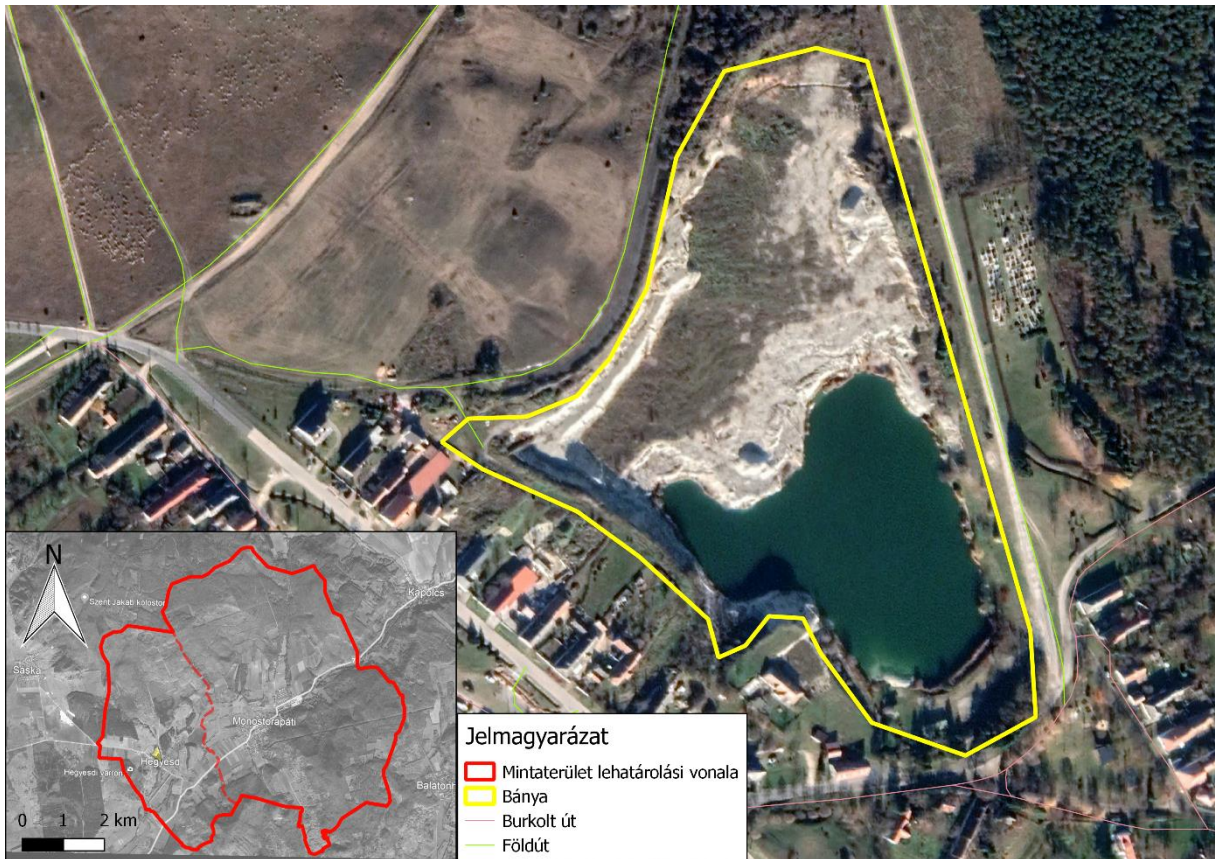
A terület konfliktusai között szerepel a már kialakított, de **elhanyagolt tanösvény**. Táblái összetörtek, vagy már nincsenek meg több állomáson. Fából létrehozott lépcsőfokai közül úgyszintén több is hiányos. Ennek következtében a **talajerózió** nyomait véltem felfedezni a helyszínen (12-13.Melléklet). Csuszamlós és esős időben balesetveszélyes lehet több helyen is. A megmaradt táblák **információi elavultnak** számítanak az egyre gyorsuló klímaváltozás és a desztináció múlt évszázados változásai miatt. Mindenekelőtt mégis a legnagyobb konfliktusa a területnek, hogy **nincs megfelelő hírneve** a várromnak még térségi szinten sem. Felújítás vagy valamilyen különlegesség híján Szigligetre, Sümegre és Tihanyba mennek az emberek, ha várat szeretnének nézni.

4.4.2 Hegyesd dolomit bányája

Hegyesden az 1960-as évek eleje óta működött a dolomitbányászat, melyet mára felhagytak ugyan, de az nagy sebet hagyott a város közvetlen tájképén.

Hegyesd dolomitbányája lehatárolt terület az alábbi ábrán látható (16.ábra), melyen megfigyelhető, hogy a bányaterület egy része feltöltődött karsztvízzel, míg a bányaudvar nagyrésze hasznosítatlanul parlagon hever. A terület értékei között sorolhatjuk, hogy **frekventált helyen** van. A faluközponttól kevesebb mint 50m-re helyezkedik el. **Türkizkék vízzel, impozáns** hatást kelt a fehér **meredek falak** mellett. Területe 5ha, melyből közel 1,5ha vízzel borított. Különleges elhelyezkedése van, abból a szempontból is, hogy a várromra kitűnő rálátás nyílik. Értéke tehát elsősorban a **magas turisztikai potenciáljában** rejlik, sem, mint meglévő természeti értékeiben. A helybeliek kezdeményezésére a bányató hasznosítására közösségi gyűjtésből elindultak fejlesztések és parkosítás a terület K-i oldalán.

Az ilyen megmozdulásokból észrevehető, hogy **kiemelt érdeklődés** övezi a helyszínt, a helyiek részéről és vélhetően az idelátogató vendégek részéről egyaránt. Ennek figyelembevételével adom meg javaslataimat is.

16.ábra: Hegyesd felhagyott dolomitbányája lehatárolás – Saját szerkesztés

Konfliktusai:

Balesetveszélyesek a dolomit falak a törmelékek és kavicspergés miatt. A partrendezés hiánya komoly veszélyt jelenthet a használókra. A használat nyomai a kijárt ösvények a falakon (14.Melléklet). Ezek az ösvények balesetveszélyesek. Karsztvizének felhasználására szigorú szabályozások vonatkoznak hiszen az ivóvízellátásnak fontos részét képezi így **könnyen megsérülhet**. A bányaudvarban több helyen illegális sütögetés nyomai fedezhetőek fel, valamint a **termőtalaj hiány és a szél okozta** erózió miatt igen nehezen tud regenerálódni az ökoszisztéma.

4.4.3 Monostorapáti víztározó és környezete

A víztározó 1962-64-es létrehozása óta számos érték halmozódott fel a víztározó szűkebb és tágabb környezetében egyaránt (17.ábra).

17.ábra: Monostorapáti víztározó és környezete lehatárolás – Saját szerkesztés

Értékei között kiemelkedőnek tekinthető a víztározó **élőhelyteremtő és élőhelyfenntartó** mivolta. Számos vízi növénynek és állatnak ad otthont a víztározó, amelyek itt leltek otthonra. Fontos szerepe van a termőföldek **öntözése** szempontjából is. Turizmus tekintetében kiemelt szempont az esztétika és a programlehetőség. A közvetlen környezetében **gyönyörű kilátás** nyílik a hegyesdi várromra, a szemközti Sátorma hegy és a Boncsos tetőt körülölelő erdőszégre. **Környezete csöndes**, nincs forgalom. Kiváló **lehetőség nyílik** rá, hogy az ember víz közelben el tudjon picit menni akár csak egy **piknikre**, vagy szieszta délutánra. Értéke a víztározónak továbbá, hogy **mikroklímát** teremt a környezetében. Nem engedi a patakokat áradni, **árvízvédelmi** szempontból igen hasznos. Valamint, kiterjedése lévén, **csónakázó-tóként** való hasznosítása is megfontolandó.

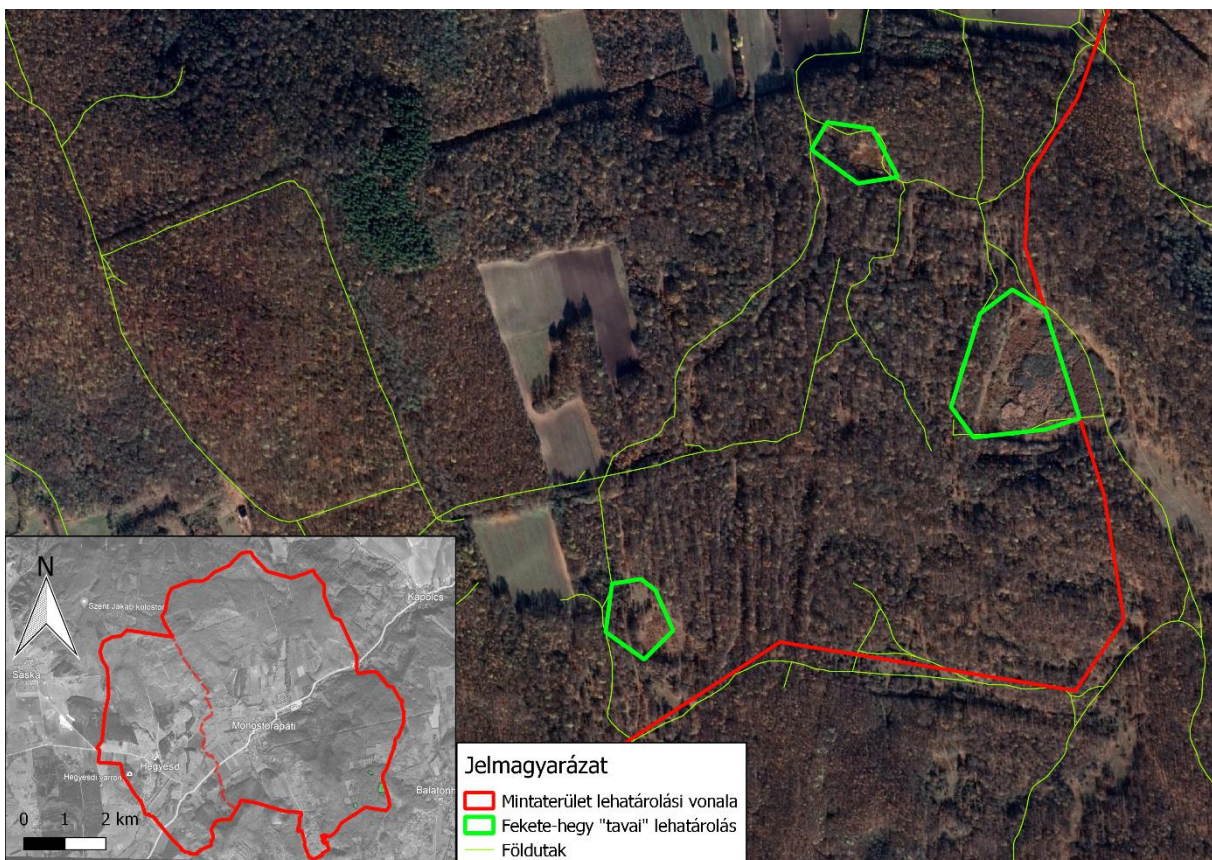
Konfliktusai:

Bár sok hasznos és értékes tulajdonsággal rendelkezik a víztározó, amiket ökoturisztikai szempontból hasznosítani lehet, mégis vannak ezt hátráltató konfliktushelyzetei.

Legnagyobb tájhasználati konfliktusa abból adódik a területnek, hogy nincsenek rendezve a víztározó **tulajdoni viszonyai**. Több partmenti, elárasztott terület tulajdonosának is van beleszólása, hogy mi legyen a sorsa. Ennek sajnálatos következménye, hogy igen nehezen és lassan lehet változást elérni a területen. A haltenyésztés kizárólagos művelése, sok potenciális lehetőséget von el más hasznosítástól, melyek az idelátogatók és **helyiek lehetőségeit csorbítják**. Az egyre kiszámíthatatlan időjárási viszonyok miatt a vízállás jól szabályozhatósága szükségessé vált. Hogy ne legyen áradás, se pedig ne száradjon ki a víztározó fontos a korszerű zsilip és árapasztó. Ezek jelenlegi állapota még az eredeti 1967-es állapotokat tükrözi, **leromlott állapotban** (15.Melléklet).

4.4.4 Fekete-hegy „tavai” – természeti értékek

A Fekete-hegy különleges geológiai képződményeknek ad otthont (18.ábra).

18.ábra: Fekete-hegy „tavai” lehatárolás – Saját szerkesztés

Több olyan geológiai forma alakult ki a Fekete-hegy és a Boncsos-tető környezetében, ahol a víz összegyűlhetett. Eredetét tekintve a bazalt magma nehézségét sejtik. Megsüllyedt a puhább kőzet a ránehezedő bazalt magma súlya alatt szabályos, vízzárta medencéket hagyva maga után. Később ezek a süllyedések megteltek az eső és a környező források miatt vízzel. Az 1900-as évek közepén még a helyiek állítása szerint lehetett keszeget horgászni a legnagyobb ilyen „tó”-ban. A tavak méretei átlagosan 1,5 km². A legnagyobb tó 3,5 km²

Értékei közé sorolható, **különleges eredete**, melynek a Bakony-Balaton geoparkban teljes létjogosultsága van. Az idők során e tavakban kialakult ökológiai **zsombéksásos** társulás és az abban fellelhető **ritka fajok**. Értékként említhető, hogy szép kilátás nyílik a környező hegycsúcsokról és fennsíkról a Balatonra és az Eger patak völgyére egyaránt, közel helyezkedik el a Fekete-hegyi kilátó és az Almádi kolostorrom is, így kiváló **túrázási lehetőségekkel** rendelkezik. Állatmegfigyelés szempontjából is kiváló, hiszen természetes itatóhely, így gazdag élővilága révén ritka fajokat lehetne megfigyelni **csendes és nyugodt környezetben**.

Konfliktusai:

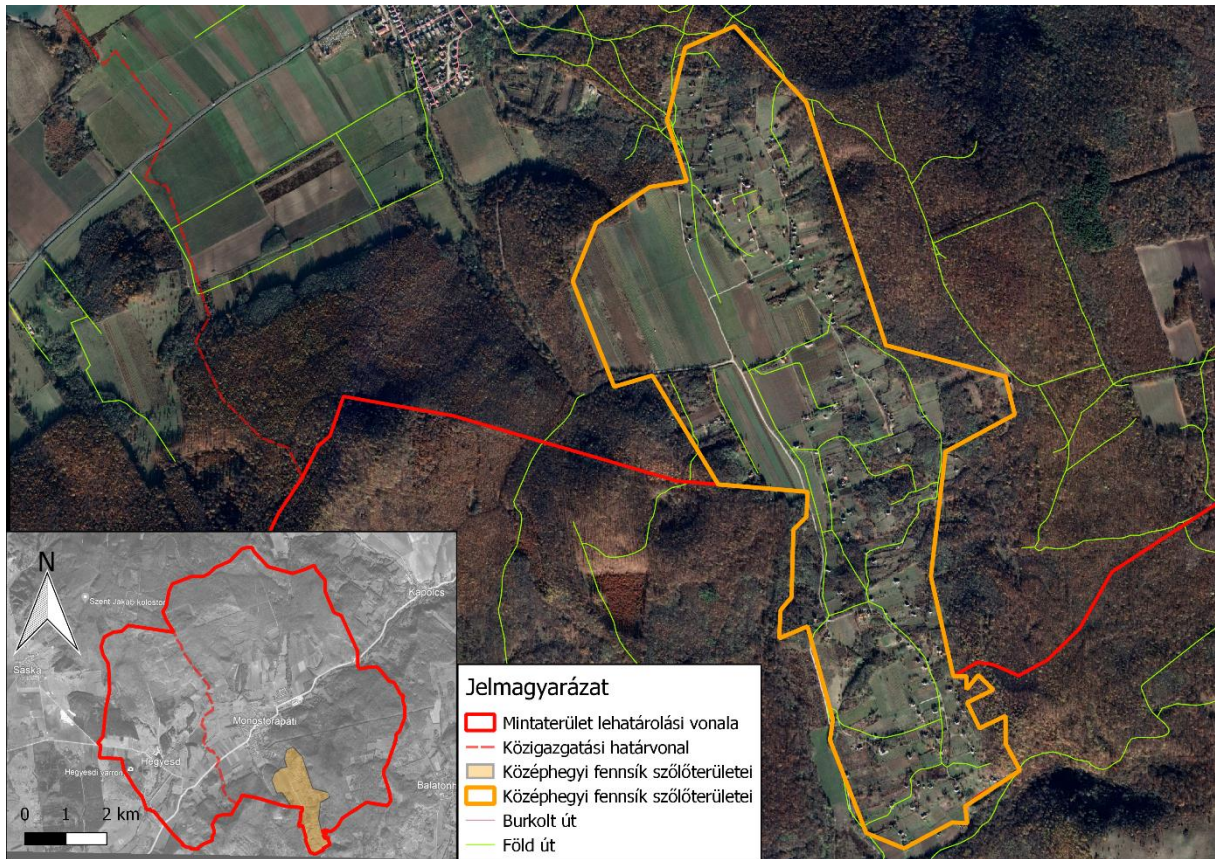
Legsúlyosabb konfliktusa a területnek az éghajlatváltozás okozta **kiszáradás**. Az egykori tavak, idővel mocsárrá, majd pedig a mára kiszáradó zsombéksás, láppá, láprétté kezd átalakulni. **Vadászati tevékenység** is folyik a terület környezetében és ennek a szakszerűtlen vagy nem átgondolt szervezése balesethez is vezethet. A terület kiváló túrázási lehetőségeit sajnos **erodált ösvények** biztosítják csupán, melyek a megközelítést megnehezítik. Ezzel kapcsolatos hiányosság, hogy terület természeti és geológiai **értékei nincsenek bemutatva** és a látogató elé tárva.

4.4.5 Középhegyi fennsík szőlőterületei

A terület Monostorapátitól délre helyezkedik el, ahol már több évszázada szőlőtermesztéssel foglalkoztak kisebb nagyobb mértékben (19.ábra), ezért turisztikai, gazdasági és kulturális értékei vannak elsősorban.

Hagyományőrzés és kultúra tekintetében az év több napján is rendeznek **borversenyeket** a helyiek, aminek **közösségteremtő** és hagyományőrzési szempontból különleges szerepe van. Különleges és **jóízű borai** nem csupán helyi, hanem regionális szinten is méltán kedveltek.

A fennsíkon kialakult tájkép, mely a természet adta értékek, valamint a tradicionális tájhasználat kölcsönhatásából alakult ki, a **Baltoni tájkép** szempontjából kiemelten kezelendő terület. Ennek értelmében a javaslatoknál fontos szempont kell, hogy legyen a tájképvédelem és a tájkarakter megőrzése, a turisztikai fejlesztésekkel összhangban.

19.ábra: Középhegyi fennsík szőlőterületei lehatárolás – Saját szerkesztés

Konfliktusai:

Sajnos a vizsgált területen elhelyezkedő egykori **présházak** többsége mára már igen **rossz állapotúvá** vált (16.Melléklet). A hely elhelyezkedése igen jó adottságokkal rendelkezik vizuális látvány és turisztikai szempontból, azonban az infrastruktúra elmaradott. **Földút** van többségében a területen, valamint **közműsített vízellátás nincs** bevezetve a fennsíkon.

Egyik konfliktusa a területnek abból származik, hogy bár igény lenne arra, hogy vendégszállások és tipikus Balaton felvidéki vendéglátás helyszíne legyen - Monostorapáti 9db szálláshelyéből 3db a fennsíkon helyezkedik el - ennek az infrastrukturális feltételei nem biztosítottak.

A területek szintézise alapján elmondható, hogy a várromnál a tanösvényt érdemes felújítani, hiszen ez legnagyobb vonzereje. A bányatónál rehabilitáció és balesetveszély elhárítása lesz feladat. A víztározónál fontos lesz a természeti értékek védelme, de funkcióbővítés is szükséges, a turisztikai vonzerő kihasználása érdekében. A Fekete hegyi tavaknál erősség az állatok közelsége és a természeti értékek, erre érdemes lenne koncentrálni. Míg a szőlőterületek a megtalálható adottságoknak megfelelően a borászat és a borturizmus részére biztosítanak turisztikai lehetőségeket.

5. Javaslat

Javaslataim megtételekor figyelembe vettem szakdolgozatom vizsgálati és szintézis munkarészában feltárt adatokat, összefüggéseket. Ezek átgondolásával és a terület érdekeinek figyelembevételével azokat megőrző és turisztikai szempontból támogató javaslatokat teszek ebben a munkarészben.

5.1. Tanösvény és mobil applikáció fejlesztése

A meglévő tanösvény leromlott állapota indokolttá teszi a felújítást. Javaslom ennek megtételét az alábbi alapelvek szerint.:

- Jól megközelíthető kiindulópont kialakítása.
- Tanösvény állomásainak megfelelő helyre helyezése (láthatóság, elegendő hely).
- Elsősorban fiatalok és nagygyerekes családok megszólítása (meredek lépcső miatt).
- XXI. századi forma és technika.
- Ismeretterjesztő jellegű, de érdekes témák.
- Pihenőpontok kialakítása.
- Országos geoláda hálózathoz való kapcsolódás – geocaching.

Az ismertett alapelveknek megfelelően javaslatom tartalma a régi tanösvény felújítása. Felújított tanösvényállomások tábláinak kihelyezése Corten acélból, melynek oka a fenntartási költség minimalizálása és a tartós anyaghasználat. Így elkerülhető a táblák rövid élettartama a korhadás miatt.

A jelenlegi táblák tematikáját nem tartom szükségesnek megváltoztatni azonban design és tartalomfrissítés szükséges. Az elavult információk korrigálása, aktualizálása javasolt. (20.ábra) Felújítási témakörben javaslom a talajerózió okozta károkat helyreállítani tereprendezéssel és a lépcsőfokokat kiépíteni újból.

A várrom értékeihez igazodva nem javaslom a várrom felújítását és helyreállítását. Több vár is van a környéken, nagyobb és szebben kivitelezett, melyekkel nem lenne képes felvenni a versenyt turisztikai szempontból. Ezzel szemben romantikus egyediségét és kopár csúcsáról csodálható tájat javaslom kihasználni. Ennek alapját a jelen növényzeti állapot fenntartásában látom. Fejlődését pihenési funkcióbővítéssel javaslom előmozdítani a csúcson (17.melléklet). A tanösvény tervezett 10 db tábláján szereplő QR-kódokkal egy telefonos applikáción keresztül, az egyéni keresés élménye színesíti az idelátogatók élményeit.

Csúcs pihenő

A csúcson asztal, pad és nyugágyak kihelyezését javaslom. Ennek oka az ide fellátogató fiatalok becsalogatása. Így túrájuk közben több időt is tudnak tölteni kényelmesebb körülmények között a csúcson pihenve (19.Melléklet).

Telefonos applikáció és geoláda

A túrázók körében igen elterjedt a geoláda keresés. Ennek kedvezve javaslom, hogy helyezzenek el a területen is egyet, melybe különleges pecsétet helyeznek a gyűjtők kedvéért. Korábban készítettek egy telefonos applikációt melynek a neve: Malmok völgye. Ennek felújítását javaslom, ugyanis jól lehet katalogizálni a helyi termelőket és az egész Eger-patak völgye értékeit. Az idelátogatók így egy applikáción belül el tudják érni a helyieket és ebből gazdasági haszna is származik majd az itt élőknek. Ennek egy menüpontja lesz a tanösvényes geoláda kereső rész is. Melynek pontos helyét úgy találják meg a túrázók, ha az applikációban minden táblán megtalálható QR-kódot beolvassák és kitöltik az 5 kérdésből álló kvízt helyesen. Ezek a kérdések mind a táblán fellelhető helyi értékeket népszerűsítő adatokra vonatkoznak. Helyes válaszok esetén a pontos helyről készült térkép egy részét megkapják.

A mobilapplikáció fejlesztésének célja, hogy egyszerűen kereshetővé és moderné tegyük a települési értékeket és a várromot. Úgy, hogy izgalmat és felfedezési élményt nyújtson mind gyerekeknek mind felnőtteknek.

20. ábra – Terveim szerint megújított állomástábla az eredeti tábla alapján
(saját készítés, eredeti: 18. Melléklet)

5.2. Bányarehabilitáció és közösségi tér kialakítása

Hegyesd települése mellett elhelyezkedő bánya számos lehetőséggel rendelkezik turisztikai és rekreációs szempontból egyaránt. Javaslatom megtételekor gondosan figyeltem a helyiek igényeire és a helyszín korábbi történelmére.

1993-óta a bányavállalkozónak kell a felszínen keletkezett tájsebeket, mérsékelniük tájrendezéssel és tajba illesztéssel. Az 1990 előtt keletkezett felszíni sérülések helyreállítását, már nem használt bányáknál azonban az államnak kell finanszírozni (INT-25).

A 2019-es hegyesdi közgyűlés értelmében önkormányzatilag nem támogatott a bányató fürdési hasznosítása. Melyet az is megerősít a politikai és társadalmi szándékon túl, hogy karsztvízről lévén szó fokozott óvatosságra van szükség hasznosítása tekintetében, hogy ne szennyeződjön el az ivóvíznek is alkalmas víztömeg. (INT-09) A területet több részre osztottam jelenlegi funkciói alapján (21.ábra).

21.ábra – Funkcióséma a felhagyott bányáról jelen állapot szerint - 2023
(saját készítés)

Szakedolgozatomnak nem célja műszaki részletezettséggel kidolgozni rehabilitációs tervet a bányatóra, azonban az igen, hogy a területnek olyan cél felé vezető utat mutassak, amiből az önkormányzat, a helyiek és az odaérkező látogatók is profitálni tudnak majd.

Javaslataim a következők:

- A bánya életveszélyes részeit rendezze a község állami támogatásból. Melynek legfőbb része a **falak állékonyságának biztosítása, valamint a már kitaposott ösvény szakszerű kiépítése, hogy a balesetveszélyt elhárítsuk.** Ezzel elsősorban a „Dolomit sziklafal” és a „Bányaterasz” részek az érintettek.

- **Javaslom a partvonal rendezését.** Ennek megoldására lábazati kőhányást közé ültetéssel tartom az ideálisnak több helyen is. Ennek indoka, hogy a víz alatti rézsút és a partfalat igen jól meg lehet erősíteni ezzel a **mérnökbiológiai megoldással**, azzal a plusz előnnyel, hogy követ sem kell hozatni, mivel ez helyben is elérhető. Közé ültetésnek vízparti és zombékos díszfüveket javaslok, hogy a tájkarakterhez illeszkedjen. (*Miscantus sinensis*, *Carex elata*)
- Javaslom az eddig bevált horgászati hasznosítást végző szervezettel a szerződés megújítását és az ezzel kapcsolatos infrastrukturális adottságok fejlesztését. Többek között **stég, kilátóterasz kialakítását a már rendezett partszakaszon.** Ennek oka, hogy szemben kilátás nyílna a várromra és a dolomit sziklafalakra. Másik oka, hogy biztonsági szempontból előnyösebb, ha már rendezett partszakasz mellett alakítjuk ki a stégeket.
- **A bányaterasz rézsűvé alakítását javaslom** a község költségvetési hiányosságai miatt. Ha a jövőben lehetősége nyílik rá az önkormányzatnak, akkor a legkívánatosabb megoldás a falak megerősítése és egy felső sétaút kialakítása a bánya körül növénytelepítéssel. Növények tekintetében a helyi flórát ajánlom figyelembe venni. Így növelve és bővítve a terület vonzerőjét és a látványosságok listáját (19.Melléklet).
- Nem javaslom a fürdőhasználatot a tóban. Sőt **szükségesnek tartok egy önkormányzati rendelkezést hozni helyi szinten a tóban való fürdőzés tilalmáról.** Annak érdekében, hogy nemzeti kincsünk a karsztvíz ne szennyeződhessen el.
- **A bányaudvaron, javaslom meghatározott helyen kiépített sütögető hely kialakítását, rögzített padokkal (22.ábra).** A többi részen foltokban termékeny talaj elterítését és növénytelepítéssel egybekötött fásítást javaslok, hogy a szél okozta eróziós folyamatoknak gát legyen szabva.

Javaslataimat az alábbi ábrán koncepció szintjén jelenítettem meg (22.ábra). Jelöltem a partrendezéssel és a dolomitfal megerősítésével érintett helyeket. A terület ÉNY-i részén a bányaterasz rézsűvé alakításakor fontos kialakítani egy kijárót emelkedővel, amibe két oldalról csatlakoznak a rézsű szintvonalai. Ezt leszámítva kettő meglévő ki és bejárata lesz az egykori bányának. Ezek felújítása szükséges.

A bányaudvaron kijelöltem több növénytelepítéssel érintett foltot. Ezeket a tereprendezést követően termőtalaj behozatallal és a környező gyepekből szerzett magokkal bevetéssel javaslom kivitelezni.

Több fa ültetése is indokolt a szélrózsió megfűkezése miatt. Fafaj szempontjából elsősorban pionír vagy a hely adottságaiban megélő fajok választása a megfelelő döntés. Ilyen fafaj a Közönséges nyír (*Betula pendula*), Molyhos tölgy (*Quercus pubescens*). A már rendezett szakaszon, amely a terület D és K-i oldalain található, kettő horgász stég kialakítását javaslom, hogy a horgászati funkciót segítse és padok elhelyezésével a sétálók is használhassák.

22.ábra – Konceptióterv a felhagyott bánya helyén (saját készítés)

Összefoglalva a bányarehabilitációs javaslatot elmondható, hogy funkcióváltás nem javasolt, azonban bővítés igen. A horgászati tevékenység bővítendő rekreációs pihenő lehetőségekkel. Mindezek előtt azonban a balesetveszély megszüntetését tartom szükségyszerűnek. Ezek után pedig a környezet felújítása és a szukcessziós folyamatok segítése indokolt az egykori bánya területén.

5.3. Birtokrendezés, csónakázótó kialakítása

A kezdetben víztározóként létrehozott, majd később halastóvá nyilvánított felduzzasztott víztömeg Hegyesd és Monostorapáti között a völgyben helyezkedik el. Tulajdonosi viszonyai rendkívüli nehézséget okoznak a terület hasznosítása szempontjából, melynek megoldása szükséges ahhoz, hogy a tájhasználatban változás történhessen.

A 2008-ban összehívott Monostorapáti önkormányzati testületi megbeszélés jegyzékéből kiderül, hogy sem Hegyesd, sem Monostorapáti nem kíván élni a terület elsajátításának jogával a tavat illetően. Annak hosszú pereskedése és kétes eredménye miatt. Ennek értelmében az önkormányzatok lemondtak a tulajdonjogaikról. (INT-08)

A tó üzemeltetője most a Duna farm 2000kft, melynek fő tevékenysége a halászattal kapcsolatos, így a tó turisztikai és kulturális hasznosítása nincs biztosítva.

- Elsődleges és megalapozó javaslatom a területen felvetődött tájhasználati konfliktusok kezelésére, hogy mindenekelőtt **a birtokviszonyokat tisztázzák az érintett tulajdonosok**. Csak ezt követően lehet megállapodást hozni majd közös megegyezéssel a területet érintő egyéb konfliktusok kezelésével kapcsolatosan.
- Amennyiben sikerült a birtokviszonyokat rendezni a halastóval kapcsolatosan, javaslom, hogy a használatát változtassák meg részben. Ennek oka, hogy a terület sokat veszít potenciális lehetőségeiből, ha csak halastóként van hasznosítva. **A terület új használatának javaslom, hogy a tó egy részén folytassák az eddigi haltenyésztést, a másik részén közösségi használatra adjanak csónakokat bérbe**. A haltenyésztésre a tó keleti oldalát javaslom, mert ott nem zavarja majd egyik tevékenység a másikat.
- **A tó DNY-i végében elhelyezkedő lecsapoló zsilip és ár apasztó létesítmények felújítását javaslom**, a megfelelő működés és a balesetveszély elkerülése érdekében.

Partkapcsolat

23. ábra: Partkapcsolatot biztosító stég kialakítása a csónakoknak – (Saját kép, szerkesztés)

5.4. Tanösvény és madárfigyelő magasles telepítése

A Boncsos-tető közelében fellelhető „tavak” rendkívül izgalmas lehetőséget nyújtanak az ökoturizmus szempontjából.

A területtel kapcsolatos javaslatom, hogy a tavak közelében létesítsen az önkormányzat egy természet és madárfigyelő magaslest. Zárt de nem nagyfelületű üveggel. Stílusával és anyaghasználatával a természetbe illeszkedjen, hogy ne zavarja az ott élő állatokat és ne zavarjon bele a tájkép harmonikus megjelenésébe.

A magasles célja többek között a szakdolgozatom elején taglalt ökoturisztikai fogalmamból eredő elmélyülést segíti az odalátogató turistáknak. Elmélyülést a természet ismeretében gyerekeknek és iskoláscsoportoknak, valamint elmélyülést és csendben való pihenést akár a csillagos ég alatt a magányra vágyóknak.

A terület tájhasználati konfliktusainak feloldására következők a javasolataim:

- A kiszáradással szemben való védekezés, már az is, ha nem bántjuk e tavak medrét.
Javaslom tehát a területen a tavak ember általi beavatkozástól való kímélését.

- A területen vadgazdálkodási tevékenységet folytat a Tapolcai székhelyű Boncsos Természetvédelmi és Vadgazdálkodási Vt... **Szükséges velük egyeztetni a magasles koncepcióját. Valamint kijelölni egy biztonsági zónát a madárfigyelő les körül, ahol nem lehet vadászati tevékenységet folytatni.**
- A leromlott állapotú ösvények egyértelművé tételét javaslom túra ösvény jelzéssel.
- A turista ösvények felújításával együtt javaslom, hogy **információs táblákat helyezzenek el ismeretterjesztés céljából a tervezett madárfigyelő les környezetében.** Melyek a Balaton-Felvidék Geopark elvárásainak megfelelnek megjelenésükben és tartalmukban egyaránt

Fő célom ezen a részterületem, hogy a környező településen élők is használni tudják, ne csak a turisták. A helyi óvodák és iskolák nagyszerű hasznát látnák, ha gyerekekkel el tudnak menni kirándulás keretein belül és a természetben meg tudnák csodálni a hely értékeit. **Oktatási és nevelési szempontól is hasznos.**

5.5. Tematikus falunapok, borút szervezése

Mintaterületem ezen kiemelt része alkalmas tematikus falunapok és borutak kiemelt helyszínéül szolgálni. **A középhegyi fennsík É-i részei vannak a legkedvezőbb helyen ilyen események megtartásához,** nem beszélve arról, hogy innen nyílik a legszebb rálátás az Eger-patak völgyére, Hegyesd várára és a víztározóra (20.Melléklet).

A vizsgálati részben említettem, hogy nagy fejlődésen ment keresztül a borturizmus az elmúlt évtizedek alatt. Fontosnak tartom, hogy a borút ne a borkostolást jelentse csupán a mintaterületemen, hanem hogy a helyiek is profitálhassanak belőle. Jelentse a helyi termelőktől való vásárlást, ételkóstolást, közös szüretelést és borsajtólást, kulturális élményt, akár zenei, akár táncos formában. Hogy ez megvalósítható legyen, mint hosszútávú cél és élettél teljen meg a Középhegyi Fennsík, fontos, hogy a jelenlegi tájhasználati konfliktusokat rendezzük.

- Javaslom a fennsíkon több leromlott állapotú préház felújítását és turisztikai célú hasznosítását, mint szálláshely. Erre már jó példa is van rá a Zéta apartman meglétében (24.ábra), (INT-26).

- **A közmű bevezetését nem javaslom**, mivel tapasztalatok szerint magával hozza a teljes beépítést, így elveszítheti a terület a védett Balatoni tájképét. **Ennek megoldására kútfúrást javaslom, ugyanis sok ivóvíz lelhető fel a terület alatt.** Ezzel megoldható a konfliktus. Nem beszélve arról, hogy autentikus élményt nyújtana a vendégeknek lemenni a kúthoz vizet meríteni.
- Amennyiben lehetősége van a településeknek javaslom, **a SAPARD és AVOP európai uniós pályázatokra való jelentkezést uniós forrásért**, melyből a fennsíkon hasznos munkát tudnak kivitelezni.
- **A fennsík közepén futó földutat burkolják le**, az idelátogató vendégek közlekedésének megkönnyítése és a Szentbékállába való átjutás érdekében.

24.ábra: Zéta apartman, a helyszín pozitív és előremutató szálláshelye – (INT-26)

A javaslatai részben mintaterületem öt különböző részterületével foglalkoztam. Ezek tájhasználati konfliktusainak feloldását kíséreltem meg, úgy, hogy mindegyik helyszínen annak az erősségeire és lehetőségeire alapoztam javaslataimat.

Megvalósulása esetén lesz öt különböző karakterű területe Monostorapáti és Hegyesd településeinek, amelyekre méltán lehetnek büszkék és melyekben benne van az ökoturizmus lényege, szem előtt tartva a fenntarthatóság, a látogatók élménye és szórakoztatása, valamint a helyiek gazdasági prosperitása egyaránt.

Egyik fejlesztés sem állja meg a helyét önmagában, csupán helyi jelentőségűek. **Az öt fejlesztés együttese, ahol megvan a városközeli rekreációs és horgászati bányarekultiváció, a csónakázás lehetőség, a várrom kilátásának szépsége, az erdei „tavak” csendes és nyugodt környezete és az élettől nyüzsgő falunapok a fennsík panorámájánál, méltán lehet megfelelő célpont bárkinek, aki a Balatonfelvidéken keres magának és családjának nyaralási helyszínt.**

6. Összefoglalás

Szaktervezésemben szakirodalomkutatással kezdtem a munkát. Áttekintettem az irodalmi forrásokat és terepi felméréseket tartottam, hogy ellenőrizzem azok hitelességét és plusz információkat nyerjek.

A szakirodalmi kutatást és terepi felmérést követően szintetizáltam a megszerzett adatokat és következtetéseket vontam le. Ennek egyik eredménye volt, hogy a mintaterületemen megtalálható turisztikai attrakciók közül öt bizonyult érdemesnek arra, hogy a továbbiakban foglalkozzam vele. Az öt helyszínt lehatároltam és feltártam részletesebben az értékeiket. Értékeik ismertetése után a területen található olyan tájhasználati konfliktusokat fedtem fel, melyek akadályozzák azok fejlődését.

A problémafeltárást követően javaslatokat tettem mindegyik helyszínek területén található konfliktusok megoldására és felvázoltam azok együttes működési és potenciális lehetőségeit.

Mindezek mellé ábrákkal, táblázatokkal, mellékletekkel illusztráltam a leírtakat, hogy az olvasó is megérthesse és elképzelhesse a területről ismertetteket.

7. Irodalom és melléklet jegyzék

7.1. Internetes források:

- INT-01 - <https://www.ksh.hu>
- INT-02 - <https://www.unwto.org>
- INT-03 - <https://hu.wikipedia.org>
- INT-04 - <https://www.ich.hu>
- INT-05 - <https://webgate.ec.europa.eu>
- INT-06 - <https://turizmus.com>
- INT-08 – <https://monostorapati.hu>
- INT-09 - <https://www.hegyesd.hu>
- INT-10 - <https://akovekmeselnek.hu>
- INT-11 - <https://ekozmu.e-epites.hu>
- INT-12 - <https://www.met.hu>
- INT-13 - <https://novenyzetiterkep.hu>
- INT-14 – <https://termeszetvedelmikezeles.hu>
- INT-15 – <https://erdoterkep.nebih.gov.hu>
- INT-16 – <https://www.coe.int>
- INT-17 – <https://termeszetvedelem.hu>
- INT-18 – <http://www.geopark.hu>
- INT-19 – <https://net.jogtar.hu>
- INT-20 – <http://web.okir.hu>
- INT-21 – <https://adt.arcanum.com>
- INT-22 – <https://varlexikon.hu>
- INT-23 – www.geoshop.hu
- INT-24 – <https://kirandulastervezo.hu>
- INT-25 - <https://net.jogtar.hu>
- INT-26 - <https://www.booking.com>
- INT-27 - <https://www.termesztjaro.hu>
- INT-28 – <https://www.trip.com>

7.2. Nyomtatott források:

- Dövényi Zoltán, 2010 Magyarország Kistájainak Katasztere, 539-543. oldal
- Magyarország Nemzeti Atlasza, 2018, 58-69. oldal
- Hegyesd Településképi Arculati Kézikönyve 2017
- Monostorapáti Településképi Arculati Kézikönyve 2017
- GONDA TIBOR Alternatív turizmus 2022
- Korda Márton, Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, 2016, Az Erdőgazdálkodás Hatása az Erdők Biológiai Sokféleségére, 311-321. oldal

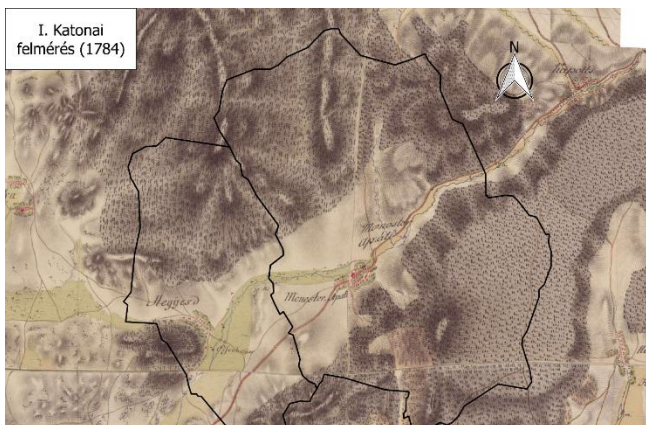
7.3. Mellékletek:

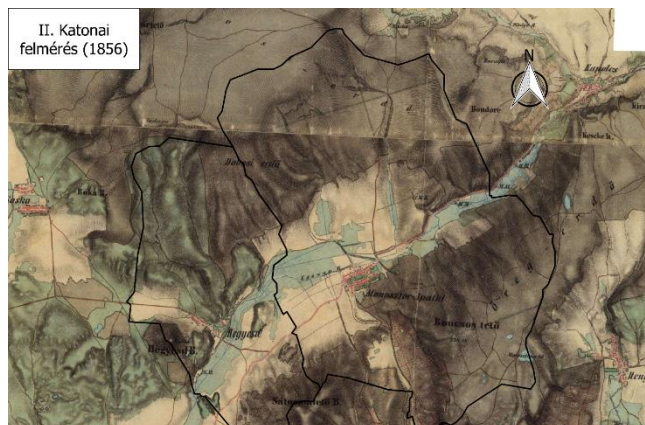
1. Melléklet: Bauxit talajkikopás a lejtőgyepeken
- Saját készítésű fotó

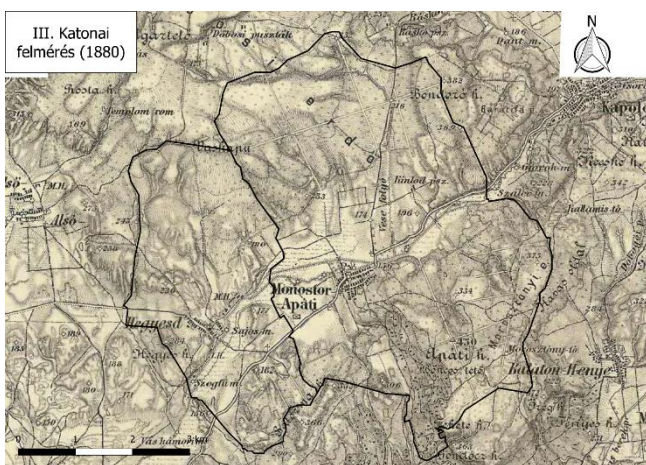
2. Melléklet: Hegyesd várának környéki természeti értékei – Saját készítésű fotó

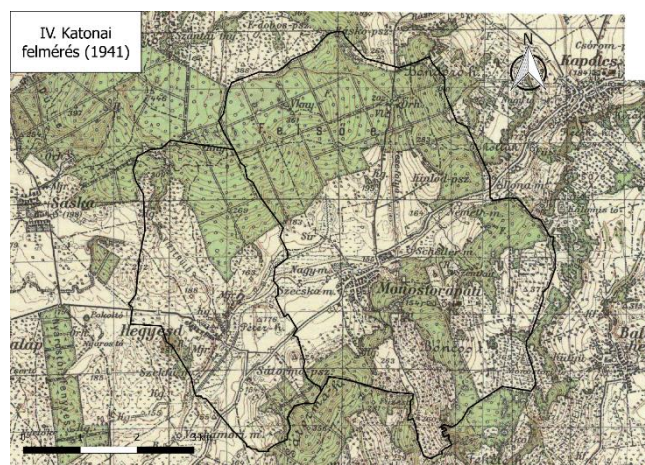
3.Melléklet: I. Katonai felmérés térképe (1784)

4.Melléklet: II. Katonai felmérés térképe (1856)

5.Melléklet: III. Katonai felmérés térképe (1880)

6.Melléklet: IV. Katonai felmérés térképe (1941)

7.Melléklet: Nyrád melletti bauxit bánya – Saját készítésű fotó

8.Melléklet: Akác (*Robinia pseudoacacia*) gyomerdő részlete az almádi kolostornál – Saját készítésű fotó

9-10.Melléklet: Természetbe olvadó vadregényes, de elhanyagolt várrom – Saját készítésű fotók

11.Melléklet: Panoráma a hegyesdi várromról a Balaton felé – Saját készítésű fotó

12.Melléklet: Tanösvény hiányzó lépcsőfoka, talajerózió –Saját készítésű fotó

13.Melléklet: Tanösvény tábla – Saját készítésű fotó

14.Melléklet: Kitaposott csúszásveszélyes ösvények a merdek dolomit falakon – Saját készítésű fotó

15.Melléklet: Víztorozó felújítandó zsilipje – Saját készítésű fotó

16.Melléklet: Egyes présházak állapota – Saját készítésű fotó

17.Melléklet: Tanösvény várrom kilátó, pihenő – Inspirációs kép (Veszprémfajsz), (INT-27)

18.Melléklet: Újratervezett állomáshely tábla eredeti táblája – Saját készítésű fotó

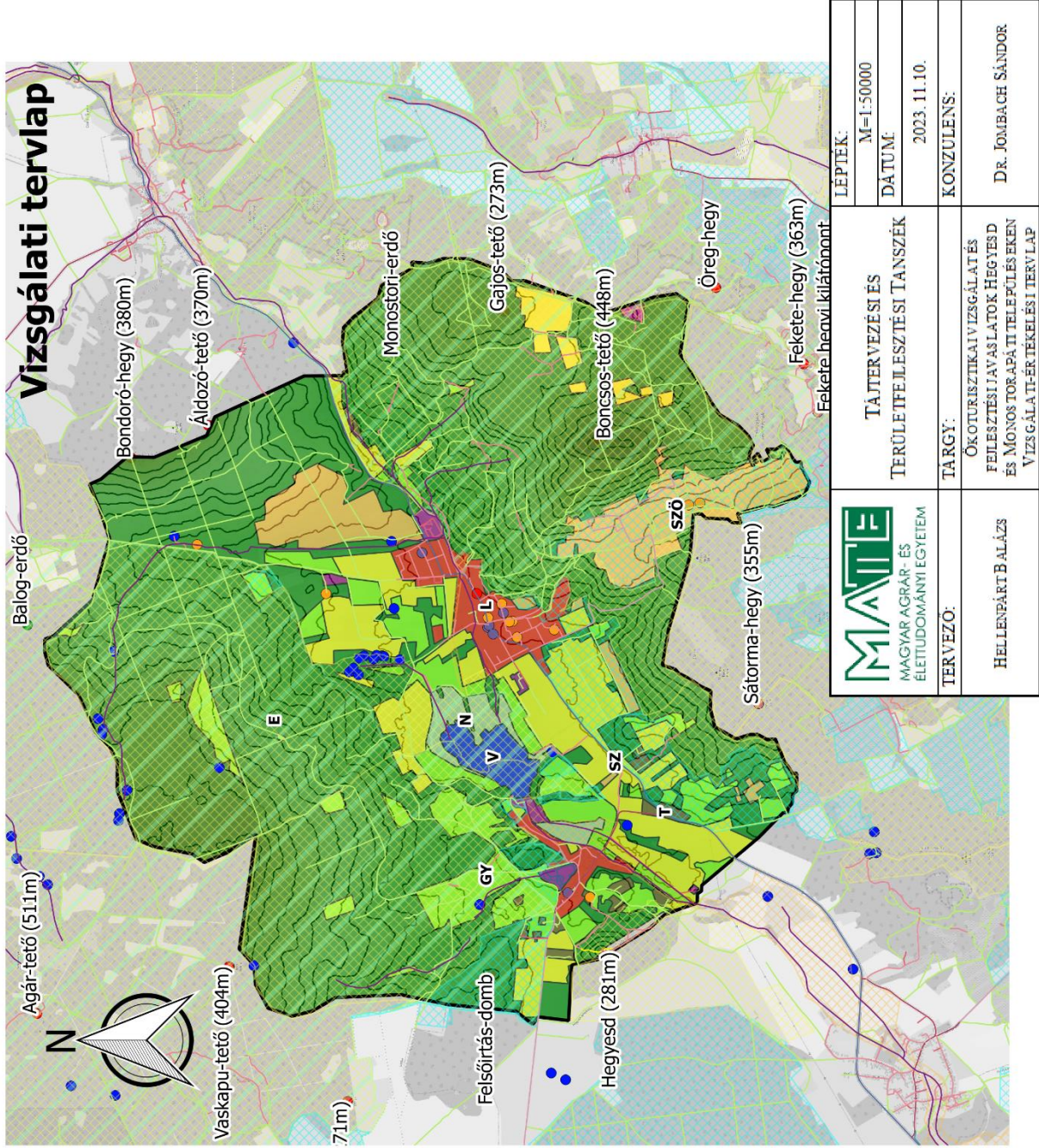

19.Melléklet: Emeltszintes sétaút a bányató körül– Inspirációs kép (Szöul, Dél Korea), (INT-28)

20.Melléklet: Középhegyi fennsík tematikus rendezvények helyszínéül tud szolgálni – Saját készítésű fotó

Vizsgálati tervlap

Jelmagyarázat

Lehatárolt terület határvonala

- Hegyesd
- Monodtorapati
- Úthálózat

- Utcák
- Szervizutak
- Másodrendű út
- Helyi kisebb utak
- Harmadrendű utak
- Főutak
- Földutak

Védettségek

- NÖH - MT
- Natura2000 - SAC
- Védett források

Szuprástruktúra elemek

- Apartman/szállás
- Bolt
- Kocsmá

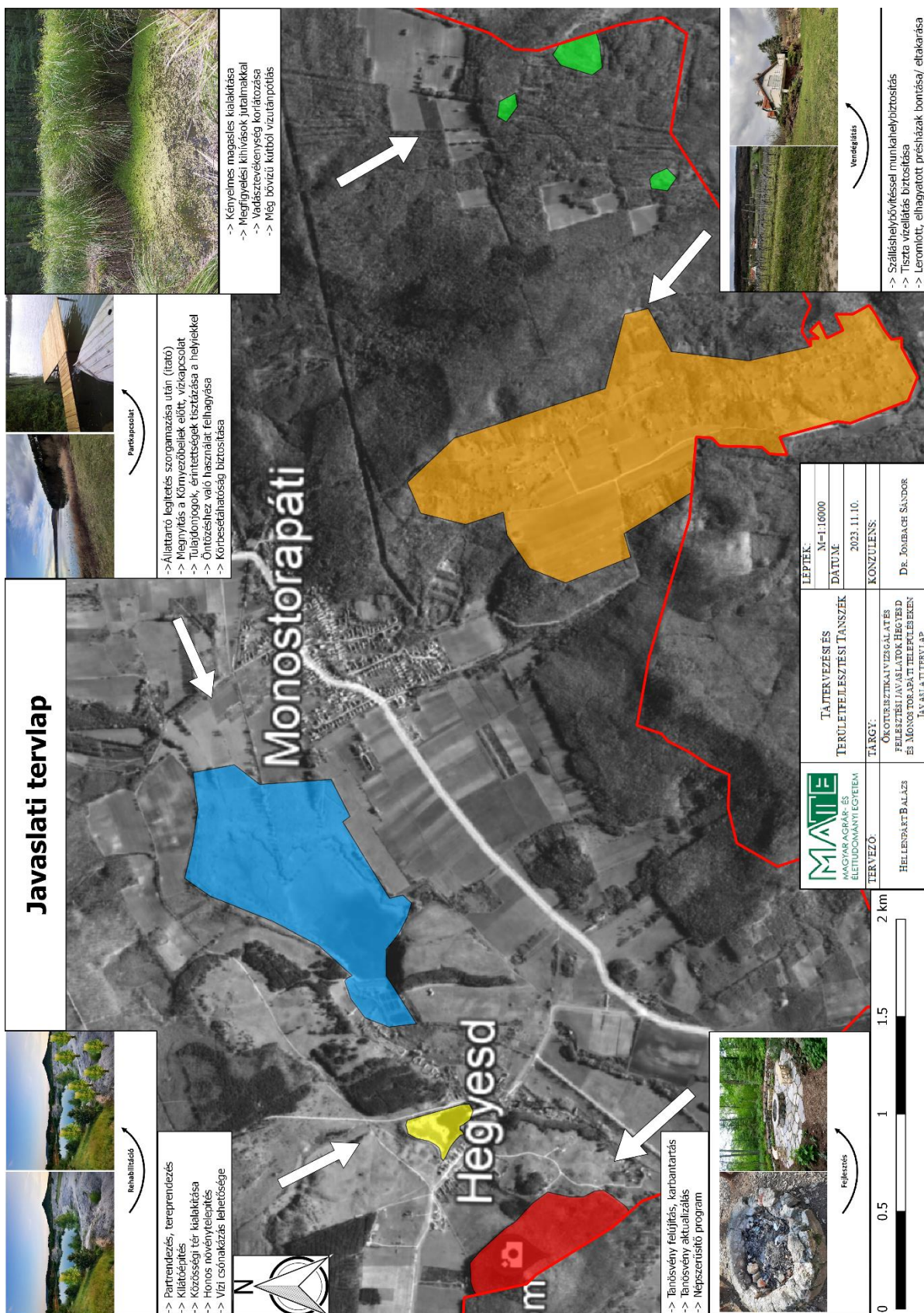
Területhasználatok

- Erdő
- Szántó
- Gyep
- Lakóövezet
- Vízfelület
- Szőlő
- Egyéb
- Nádas
- Tanya

— Szintvonalak 20m szintközökkel

 MATE MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM	TAJTERVEZÉSI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI TANSZÉK	LEPTÉK: M=1:50000
	TÁRGY: ÖKOTURISZTIKAI VIZSGÁLAT ÉS FEJLESZTÉSI JAVASLATOK HEGYESD ÉS MONOSTORI ÁRTÉLEPÜLÉS EKEN VIZSGÁLATI TERV LAP	DATUM: 2023. 11. 10.
TERVEZŐ: HELLENPART B ALÁZS		

Javaslati tervlap

NYILATKOZAT

A szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Hellenpárt Balázs

A Hallgató Neptun kódja: O50FBX

A dolgozat címe: Ökoturisztikai vizsgálat és fejlesztési javaslatok Hegyesd és Monostorapáti településeken

A megjelenés éve: 2023

A konzulens intézetének neve: Tájépítészet, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet

A konzulens tanszékének a neve: Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizgabizottság a záróvizgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2023 év november hó 10 nap

Hallgató aláírása

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat
III. Hallgatói Követelményrendszer
III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat
6.13. sz. függeléke: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója
4.1. sz. melléklete: Konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

Hellenpárt Balázs (név) (hallgató Neptun azonosítója: 050FBX)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a
záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő
védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: 2023 év november hó 10 nap

belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.